

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТРЕРСЬКА

РОБОТА

13.05 – КМР.1697 «С» 2022.11.14.020. ПЗ

КАРБІВСЬКИЙ РОСТИСЛАВ ОЛЕГОВИЧ

2023 р

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
ТА ПІРРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет землевпорядкування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
управління земельними
ресурсами

д.е.н., проф.

О.С. Дорош
2022 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

СТУДЕНТУ

Карбівському Ростиславу Олеговичу

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма Геодезія та землеустрій

Магістерська програма Охорона земель

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Обґрунтування наукових підходів до використання та охорони земель в Київському регіоні»

Затверджена наказом ректора НУБІП України від 14/11. 2022 року № 1697
«С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру за 10 днів до захисту.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: загальна інформація про об'єкт дослідження, карти-схеми Київської області, статистичні дані.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи використання та охорони земель;
2. Проблеми збалансування економічного розвитку та охорони земель в київській області;
3. Удосконалення використання та охорони земель в київському регіоні.

Дата видачі завдання « » 2022 року

Керівник магістерської

кваліфікаційної роботи І.П. Купріянич

Завдання прийняв до виконання

Р. О. Карбівський

РЕФЕРАТ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі досліджено теоретичні основи використання та охорони земель, зокрема розглядається розвиток сучасної системи землекористування в Україні та ефективність чинного законодавства та політики щодо регулювання використання та охорони земель.

У другому розділі проаналізовано проблеми збалансування економічного розвитку та охорони земель в Київській області, досліджено територіально-просторову структуру земельного фонду Київської області, виявлено сучасні тенденції сільськогосподарського землекористування та обґрунтовано значення збереження біорізноманіття та екосистемних послуг в контексті охорони земель.

У третьому розділі проаналізовано основні проблеми громад Київського регіону в управлінні земельними ресурсами, розкрито роль реформи децентралізації та місцевого самоврядування та обґрунтовано науково-методологічні підходи до організації використання земель у Київському регіоні.

Дана робота також містить таблиці, діаграми, картосхеми які доповнюють зміст дослідження.

У висновках узагальнено сутність проблеми організації використання земель в Київському регіоні, обґрунтовано шляхи раціонального їх використання та охорони.

Ключові слова: охорона земель, управління земельними ресурсами, раціональне використання земель, землеустрій, земельні ресурси, економічний розвиток.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ	8
1.1 Наукові підходи до використання та охорони земель в	8
1.2 Розвиток сучасної системи землекористування в Україні	22
1.3 Ефективність чинного законодавства та політики щодо регулювання використання та охорони земель	29
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	35
2.1 Територіально-просторова характеристика земельного фонду Київської області	35
2.2 Сучасні тенденції сільськогосподарського землекористування у Київському регіоні	44
2.3 Значення збереження біорізноманіття та екосистемних послуг в контексті охорони земель	51
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В КИЇВСЬКОМУ РЕГІОНІ	58
3.1 Основні проблеми громад Київського регіону в управлінні земельними ресурсами	58
3.2. Впровадження реформи децентралізації та місцевого самоврядування Київської області	62
3.3 Обґрунтування науково-методологічних підходів до організації використання земель у Київському регіоні	65
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Актуальність роботи. Земельні ресурси Київського регіону є

основою її економічного потенціалу, продовольчого забезпечення, розвитку різних видів господарської діяльності. Водночас, вони є базисом

для розселення людей, розміщення промислових та соціальних закладів і створення комфортного середовища для життя. Завдяки сприятливим ґрунтово-кліматичним умовам, розвиненій транспортній інфраструктурі та

значному попиту на сільськогосподарську продукцію мешканців столиці,

Київська область завжди займала лідируючі позиції в Україні за розвитком сільськогосподарського комплексу.

Незважаючи на обмеженість земельних ресурсів, значне антропогенне навантаження та надмірну розораність, земельні ресурси є

одним із ключових чинників, що визначають економічний розвиток

області та задовольняють продовольчі потреби населення. Разом з тим є потреба в значному збільшенні територій для природоохоронних,

рекреаційних та оздоровчих цілей, а також для будівництва житла та

соціальної інфраструктури. За таких умов виключної актуальності набуває

обґрунтування наукових підходів до використання та охорони земель в Київському регіоні.

Метою даної магістерської кваліфікаційної роботи є науковий аналіз еколого-економічних засади використання та охорони земель в Київському

регіоні, з'ясування проблеми та перспективи розвитку землекористування, обґрунтування підходів до підвищення ефективності охорони земель.

Для досягнення мети у роботі були поставлені наступні завдання:

1. Обґрунтувати теоретичні основи використання та охорони земель.
2. Проаналізувати проблеми збалансування економічного розвитку та охорони земель в Київській області.

3. Запропонувати підходи до раціонального використання та охорони земель в Київському регіоні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні основи і напрямки удосконалення використання і охорони земельних ресурсів.

Об'єктом процес удосконалення еколого-економічних засад використання і охорони земельних ресурсів Київської області.

Методи дослідження: монографічний – для визначення рівня наукової розробленості досліджуваної проблеми; абстрактно-логічний; порівняльно-правовий – для аналізу вітчизняного законодавства; аналізу та синтезу – для оцінювання сучасного стану системи землекористування Київського регіону; описового моделювання та узагальнення – для формулювання висновків, обґрунтування теоретичних положень.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в обґрунтуванні сучасних напрямів використання та охорони земельних ресурсів Київської області в основу яких покладено - родючість ґрунтів та їх екологічний стан; місцезрешташування по відношенню до м. Київ та київської агломерації; розвиток транспортної інфраструктури; структура сільськогосподарських угідь; розораність; забезпеченість Оводними ресурсами; рівень радіоактивного забруднення території; наявність об'єктів природнозаповідного фонду, земель водного фонду та рекреаційного призначення, обмежень та обтяжень.

Практичне значення даної роботи полягає в обґрунтуванні наукових підходів до використання та охорони земель в Київському регіоні.

Структура магістерської кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

1.1 Наукові підходи до використання та охорони земель в Україні

Серед усіх інших компонентів природного середовища, які використовуються для виробництва матеріальних благ, виключно важливу роль відіграють земельні ресурси. Відповідно до ст. 14 Конституції України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. У Земельному кодексі (ст. 1) знайшли свій подальший розвиток норми Конституції України. [6,7] Маючи багатоцільове використання, земля є головним засобом виробництва у сільському і лісовому господарстві та просторово-територіальним базисом розміщення і розвитку продуктивних сил і місцем розселення людей. Земля, разом із ґрудовими ресурсами і засобами виробництва, створеними людиною, представляє основу соціально-економічного, культурного, політичного розвитку народу. [6,7,8]

Також, будучи базисом кредитно-фінансової системи, вона є ресурсом економічного зростання країни. Земельні ресурси, з використанням яких формується 95% обсягу продовольчого фонду та дві третини фонду товарів споживання, по праву вважаються первинним чинником виробництва, фундаментом економіки України. [22]

Земля як об'єкт використання та управління являє собою багатовимірне «тіло». З природно-екологічної точки зору, вона є матерією, фізичним тілом. Засобом виробництва вона стає лише після того, коли починає функціонувати в процесі виробництва. Іншими словами, будучи природним потенційним знаряддям виробництва, земля виступає у сільському господарстві як засіб праці тільки тоді, коли вона управляється

людиною і використовується для задоволення її життєво-необхідних потреб. [48]

У географічному контексті поняття “земля” розглядається як уся поверхня планети, що розподілена між державами і є ознакою їх цілісності.

Історичний характер розвитку земельних відносин засвідчив, що землю не можна розглядати у відриві від екології, яка вивчає властивості землі у взаємодії з іншими компонентами природи як важливими складовими біосфери. З політико-економічної точки зору земля виступає у ролі засобу виробництва, поєднуючи в собі властивості і функції предмета і засобу

праці. Але її роль в сільському господарстві у порівнянні з іншими галузями виробництва дуже відмінна. Якщо у всіх інших галузях виробництва вона виконує пасивну роль, функціонує як фундамент виробництва, то у сільському господарстві вона виступає і як предмет праці, і як знаряддя виробництва, за допомогою якого людина вирощує необхідні їй культури. Це дає всі підстави вважати землю у сільському господарстві головним засобом виробництва. [15]

Звичайно, як предмет і знаряддя праці виступає тільки ґрунт, який у поєднанні із широким спектром природних умов (світла, тепла, вологи, рельєфу, рослинності та ін.) визначає його основну властивість – родючість.

Але треба зважити, що земля стає засобом сільськогосподарського виробництва тільки тоді, коли вона функціонує в процесі цього виробництва на тому його рівні, якого в даний час досяг суспільний розвиток. І якщо на певному етапі людство ще не може продуктивно використовувати “непридатні” землі, то це не означає, що вони взагалі не будуть використовуватись у сільському господарстві. [13,14]

Земля, як засіб виробництва, має кілька основних характеристик, які роблять її унікальною серед інших виробничих ресурсів.

1. По-перше, земля є природним продуктом і визначає природні умови праці.

2. По-друге, земля обмежена у просторі нашої планети, країни, регіону. Проте ця обмеженість не обов'язково означає обмеженість її продуктивних можливостей, які можуть розширюватися завдяки праці та науковому розвитку.

По-третє, землю неможливо перемістити, зосередити чи розсіяти, як інші виробничі ресурси.

4. По-четверте, земля відрізняється за своєю родючістю, що призводить до виникнення реального доходу у вирощуванні сільськогосподарських культур.

5. І нарешті, земля є вічним засобом виробництва, який не зношується від часу до часу.

На відміну від інших засобів, які мають властивість зношуватись, земля при правильному використанні підвищує свою родючість і продуктивність, збільшує свою вартість. Земля є єдиним засобом виробництва, який не піддається руйнуючому впливу часу.

Поліпшення продуктивних властивостей землі як результат процесу управління відбувається в ході вдосконалення земельних відносин, розвитку науково-технічного прогресу, впорядкованості процесу обробки ґрунту і вирощування сільськогосподарських культур, врахування і використання історичного досвіду, накопиченого людством.

Під впливом цих факторів не тільки зростає родючість ґрунту, але і якісно міняються його початкові властивості. [18]

Таким чином, з урахуванням визначених вище особливостей землі як засобу виробництва повинні на державному, регіональному і внутрішньогосподарському рівнях прийматись адекватні управлінські рішення з розробки системи заходів по її раціональному використанню і

охороні в рамках конкретних природно-економічних, соціальних, політичних, культурно-історичних умов [19]

Ринкова трансформація економіки землекористування зумовлює створення і розвиток ефективної системи управління земельними ресурсами. Створюючи таку систему, не можна обминути процес дослідження і вивчення земельних ресурсів з метою отримання фундаментальних знань про склад та цільове призначення земель України.

Серед європейських країн Україна займає перше місце за територією (60,4 млн. га) і входить до дванадцяти найбільших країн світу (а за площею рілля – до дев'яти) [22]

Відповідно до статті 18 Земельного кодексу України, до земель України належать всі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами. Аби мати можливість активно впливати на процеси ефективного землекористування, всі землі за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії.

Категорії земель в залежності від цільового призначення

– землі сільськогосподарського призначення; землі житлової та

громадської забудови;

– землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;

– землі оздоровчого призначення; землі рекреаційного призначення;

– землі історико-культурного призначення;

– землі лісгосподарського призначення;

– землі водного фонду;

– землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Землями сільськогосподарського призначення є землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення

сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей.

До земель сільськогосподарського призначення належать:

а) сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища),

б) сільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полежахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісового фонду, землі під господарськими будівлями і дворами, землі тимчасової консервації тощо).

До земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення - це ділянки суші і водного простору в природних комплексах та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, > яким

відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду. [42]

До цих земель відносяться природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва), водно-болотні угіддя тощо. [42]

До земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей.

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів. До складу цих земель відносяться

земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально- туристських та екологічних стежок, маркованих трас,

земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів,

будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки,

надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

До земель історико-культурного призначення належать землі, на яких розташовані:

історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, меморіальні парки, меморіальні (цивільні та військові) кладовища, могили, історичні або меморіальні садиби, будинки, споруди і пам'ятні місця, пов'язані з

історичними подіями; городища, кургани, давні поховання, пам'ятні скульптури та мегаліти, наскельні зображення, поля давніх битв, залишки

фортець, військових таборів, поселень і стоянок, ділянки історичного культурного шару укріплень, виробництв, каналів, шляхів; архітектурні

ансамблі і комплекси, історичні центри, квартали, площі, залишки стародавнього планування і забудови міст та інших населених пунктів,

споруди цивільної, промислової, військової, культурної архітектури, народного зодчества, садово-паркові комплекси, фонова забудова. [42]

До земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові

землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

До земель лісогосподарського призначення не належать землі, зайняті: а)

зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів; в) окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угідлях, присадибних, дачних і садових ділянках; г) полезахисними лісовими смугами на землях сільськогосподарського призначення.

До земель водного фонду належать землі, зайняті: морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами; узбережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм; гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; береговими смугами водних пляхів.

Землями промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення визнаються земельні ділянки, надані в установленому порядку підприємствам, установам та організаціям для здійснення відповідної діяльності.

До складу промисловості належать землі, надані для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд промислових, гірничодобувних, транспортних та інших підприємств, їх під'їзних шляхів, інженерних мереж, адміністративно-побутових будівель, інших споруд.

До земель транспорту належать землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту.

До земель залізничного транспорту належать землі смуг відведення залізниць під залізничним полотном та його облаштуванням, станціями з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного,

колісного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водонестачання, каналізації, під захисними та укріплювальними насадженнями, службовими, культурно- побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи залізничного транспорту.

До земель морського транспорту належать землі під: морськими портами з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту; гідротехнічними спорудами і засобами навігаційної обстановки, судноремонтними заводами, майстернями, базами, складами, радіоцентрами, службовими, культурно- побутовими будівлями та іншими спорудами, що обслуговують морський транспорт

До земель річкового транспорту належать землі під: портами, спеціалізованими причалами, пристанями і затоками з усіма технічними спорудами та устаткуванням, що обслуговують річковий транспорт; пасажирськими вокзалами, павільйонами і причалами; судноплавними каналами, судноплавними, енергетичними та гідротехнічними спорудами, службово-технічними будівлями; берегоукріплювальними спорудами й насадженнями; вузлами зв'язку, радіоцентрами і радіостанціями;

будівлями, береговими навігаційними знаками та іншими спорудами для обслуговування водних шляхів, судноремонтними заводами, ремонтно-експлуатаційними базами, майстернями, судноверфями, відстойно-ремонтними пунктами, складами, матеріально-технічними базами, інженерними мережами, службовими та культурно- побутовими будівлями, іншими об'єктами, що забезпечують роботу річкового транспорту.

До земель автомобільного транспорту належать землі під спорудами та устаткуванням енергетичного, гаражного і паливороздавального господарства, автовокзалами, автостанціями, лінійними виробничими

спорудами, службово-технічними будівлями, станціями технічного обслуговування, автозаправними станціями, автотранспортними, транспортно-експедиційними підприємствами, авторемонтними заводами, базами, вантажними дворами, майданчиками контейнерними та для перечеплення, службовими та культурно-побутовими будівлями й іншими об'єктами, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

До земель дорожнього господарства належать землі під проїзною частиною, узліччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, тунелями, транспортними розв'язками,

водопропускними спорудами, підпирними стінками і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них

розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме: паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди; майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу; будинки (в тому числі житлові) та споруди дорожньої служби з виробничими базами; захисні насадження.

До земель авіаційного транспорту належать землі під: аеропортами, аеродромами, відокремленими спорудами (об'єктами управління повітряним рухом, радіонавігації та посадки, очисними та іншими спорудами), службово-технічними територіями з будівлями та спорудами,

що забезпечують роботу авіаційного транспорту; вертолітними станціями, включаючи вертолітодроми, службово-технічними територіями з усіма будівлями та спорудами; ремонтними заводами цивільної авіації,

аеродромами, вертолітодромами, гідроаеродромами та іншими майданчиками для експлуатації повітряних суден; службовими об'єктами,

що забезпечують роботу авіаційного транспорту. [42]

До земель сільськогосподарського призначення належать: а) сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелogi); б) несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, ползахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель інших категорій, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

Від структури земельного фонду, зокрема сільськогосподарських угідь, залежать розміри сільськогосподарських підприємств, ступінь інтенсивності та виробничий напрям сільського господарства, співвідношення між рослинництвом і тваринництвом, ступінь екологічної стабільності агроландшафтів та ін. [40, 54]

Ефективність використання земельних ресурсів виражається мірою раціоналізації землекористування. Під раціональним землекористуванням потрібно розуміти використання земель згідно з їх цільовим призначенням, отримуючи максимум продукції при мінімальних затратах на їх виробництво, не порушуючи навколишнього середовища на відповідному рівні розвитку продуктивних сил і земельних відносин. [49]

За оцінками експертів, українська земля, яка характеризується високим біоприродним потенціалом за умови регулювання всіх факторів росту та розвитку рослин, максимального рівня використання фізіологічно активної радіації (ФАР), наукового забезпечення, залучення та раціонального використання інвестицій, може прогодувати від 140–150 млн. до 500–600 млн. чоловік.

Підставою для таких оцінок є дослідження, які свідчать, що при коефіцієнті використання ФАР на рівні 1 % в Україні урожайність озимої пшениці може сягати 60–75 ц/га, цукрових буряків – 370430 ц/га, а при величині цього коефіцієнта на рівні 3%, відповідно, – 120–145 і 750–900

ц/га (табл. 1). Ці дані підтверджуються дослідженнями інших вчених, які свідчать про великий біопотенціал України. [54, 36]

Таблиця 1

Потенційно можливі урожаї озимої пшениці (ц/га)

Умови і місце	Степ	Лісостеп	Полісся
1 Потенційно можливий урожай при коефіцієнті використання ФАР (ц/га) 1,5% 3,0% Максимальні	61-67	60,8-68,7	60-63
	122-141	121,4-137,4	121-128
	47-62	57-62	45-48
Середньобагаторічні: - на держсортділянках - в умовах виробництва на богарі	41-56	41,7-43,8	30,7-38,0
	25,9-32,4	30,2-38,6	22,5-27,9

Низька продуктивність землекористування переважно пояснюється широким поширенням екстенсивного сільськогосподарського методу, який ґрунтується на збільшенні площі сільськогосподарських угідь не за якістю виробництва, а за їхньою кількістю. Це призводить до високих витрат на обслуговування деградованих і менш продуктивних земель, що робить сільське господарство витратним. Окупність цих витрат, виражена у відношенні вартості вирощеної сільськогосподарської продукції до витрат на її виробництво, не тільки не забезпечує розширення

виробництва, але й не забезпечує навіть збереження вже існуючих виробничих ресурсів, включаючи земельні

Іншою причиною низької ефективності землекористування є недостатнє інвестування в аграрний сектор, низький рівень концентрації капіталу та неефективне використання інвестицій. Оскільки громадяни України мають

низькі доходи, вони обмежують свої витрати на продукти харчування. Це означає, що низький рівень споживання основних продуктів харчування гальмує процес відновлення коштів для розвитку виробництва, що в сутності є внутрішніми інвестиціями. Тому залишаються надії на

залучення зовнішніх інвестицій. Проте неперфектність податкової політики, високий рівень процентів, низький рівень розвитку банківської системи та невпевненість в ухвалених рішеннях щодо інвесторів сприяють втраті довіри зовнішніх інвесторів до України, включаючи аграрний сектор з його ризиковим характером виробництва.

Використання земель у межах населених пунктів викликає великий інтерес як у наукових, так і у практичних сферах. Протягом історичного розвитку людство створило території, такі як села, селища, міста тощо, які служать для різних потреб, таких як проживання, праця, відпочинок і інші.

Крім того, в цих населених пунктах була розбудована велика інфраструктурна система для задоволення повсякденних потреб мешканців.

Важливо відзначити, що в Україні ситуація з розселенням виглядає так:

близько 15,7 мільйонів людей, або 31,9% населення країни, проживає в 28,6 тисяч сільських населених пунктах на площі 5,3 мільйона гектарів.

Землі, які використовуються для сільськогосподарських цілей у цих населених пунктах, становлять 47,2 тисячі гектарів. Дві третини населення

України проживають в міських населених пунктах, кількість яких налічує

1340. Незважаючи на це, процес відтоку сільського населення до міст

продовжується, і за останні 5-6 років сільська населенська мережа втратила 189 населених пунктів, з яких 151 були повністю залишені без жителів.

Отже, еностерігається тенденція до збільшення загальної площі міських поселень, де також зосереджено значну частину промислового і науково-технічного потенціалу разом із населенням. При цьому землі міст використовуються недоцільно, бо значні території витрачаються на зберігання відходів виробництва, включаючи шлакозакрипувачі та підвальні породи, а також сміттєзвалища та інші цілі. Крім того, землі, де розташовані промислові, транспортні та енергетичні об'єкти, а також території для відпочинку, використовуються неефективно. Систематичне формування структури землекористування в умовах командно-адміністративного режиму призвело до недоцільних параметрів використання земель і їх розміщення, що не відповідає умовам ринкової економіки. Тільки близько 10% землекористувань великих міст, таких як Київ і Львів, відповідають обґрунтованим параметрам і просторовим вимогам.

Висока урбанізація і індустріалізація територій призводять до загострення екологічної ситуації, що негативно впливає на здоров'я місцевого населення через забруднення повітря та водних ресурсів, шум та вплив електромагнітних хвиль.

Таким чином, настав час активно спрямовувати увагу на розвиток комплексної, збалансованої екологічної політики у містобудуванні, складання планів земельно-господарського устрою та просторового планування, зонування територій за їх функціональним призначенням, збільшення інвестицій у природоохорону тощо.

При дослідженні використання земель важливо розглядати їх у контексті взаємодії з біотою, тобто живими організмами, які знаходяться на даній території. Такий підхід допомагає утворити цілісне уявлення про екосистему та гармонійну взаємодію "природа - людина - виробництво".

При дослідженні використання земель важливо розглядати їх у контексті взаємодії з біотою, тобто живими організмами, які знаходяться на даній території. Такий підхід допомагає утворити цілісне уявлення про екосистему та гармонійну взаємодію "природа - людина - виробництво".

Можна стверджувати, що ідею збереження біорізноманітності та забезпечення життя людини на Землі можна успішно втілити завдяки природоохоронним заходам, зокрема створенню заповідників та інших природоохоронних об'єктів.

Протягом років незалежності України площа природно-заповідного фонду зростає більш ніж удвічі. До складу цього фонду входить понад 8 тисяч об'єктів загальною площею 3,3 мільйона гектарів, що становить 6,05% національної території. Серед них є 19 природних і 4 біосферних заповідники, 49 національних природних парків, 45 регіональних ландшафтних парків, 3078 пам'яток природи, 2729 заказників, 616 ботанічних і зоологічних садів, дендропарків і парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, а також 793 заповідних урочища. Проте, площа природно-заповідного фонду в Україні є недостатньою і залишається значно меншою, ніж в більшості європейських країн, де середній відсоток заповідності становить 21%.

На території України розташовано 3372,8 тис. га водно-болотних угідь, із них більше 1000 угідь (площею 75 тис. га) визнані об'єктами міжнародного значення. Вони становлять майже 1% загальної площі країни. Поверхневі води (річки, озера, водосховища, ставки) охоплюють 4% території, і ще 51,8 тис. га це відкриті заболочені землі, що включають болота, драговини, торфовища тощо.

Водно-болотні угіддя є важливими для стабілізації біосфери та збереження біорізноманіття. Мікроорганізми, які населяють болота, виробляють понад мільярд тонн метану щороку, який в атмосфері впливає на обмін кисню.

Аналіз використання земель в Україні вказує на те, що значна частина цих угідь призначена для лісового господарства, що має важливе значення для сталого розвитку агроєкосистем. Загальна площа лісового фонду становить 9,9 млн. га, що складає 16,4% від усього земельного фонду

країни. Землі, покриті лісовою рослинністю, становлять 9,04 млн. га, або 15% земельного фонду.

У порівнянні, лісистість країни виглядає так: Японія - майже 70%, Фінляндія і Греція - відповідно 58%, США і Канада - понад 30%, Німеччина і Франція - відповідно 27% і 24%.

Проте, важливіше не просто відсоток лісистості, а її нерівномірне розподілення в різних регіонах України. Наприклад, в Карпатах ліси займають 40%, в Поліссі - близько 29%, в Лісостепу - 13%, а в Криму та Степу - відповідно 10% і 4%.

1.2 Розвиток сучасної системи землекористування в Україні

Під системою землекористування необхідно розуміти інтегральну багатофункціональну соціально-економічну та природну систему, що включає підсистеми.

1) землекористування сформоване у виді земельної ділянки або їх сукупності, яке характеризується правами володіння, користування, розпорядження та іншими видами «пучка» прав як матеріальний актив і речова складова земельного капіталу;

2) землекористування сформоване у виді прав володіння, користування, управління (за виключенням розпорядження) земельними та іншими природними ресурсами в межах земельної ділянки або їх сукупності та територій, як нематеріальний актив і інтелектуальна складова земельного капіталу;

3) землекористування як процес організації використання і охорони земель та інших природних ресурсів, що результатуюється у виді земельної,

екологічної та містобудівної ренти і є оціночною складовою економічного активу та функціональною земельного капіталу;

4) державна реєстрація земельних ділянок та прав на них, а також територіальних та індивідуальних, по відношенню земельних ділянок, обмежень у використанні земель та інших природних ресурсів, що сформовані в процесі землеустрою та землевпорядкування.

Напрями розвитку сучасної системи землекористування в Україні спирається на найкращі практики зарубіжних країн до яких відносяться:

1) визначення чітких правил і критеріїв, інструкцій і методики відбору суб'єктів обігу сільськогосподарських земель, оптимізації розмірів господарських структур, законодавчого обмеження допустимих площ земель, які можуть перебувати у власності;

2) відкриття ринку земель в декілька етапів: спочатку, дозволити купувати сільськогосподарські землі лише фізичним особам – громадянам України, потім поступово доповнювати перелік суб'єктів;

3) удосконалення інституційної структури регулювання земельних відносин шляхом створення державного органу, який регулював би обіг земель;

4) здійснення передачі земель державної власності територіальним громадам;

5) запровадження дворівневого державного та місцевого рівнів контролю за раціональним та ефективним використанням земель;

6) трансформування Державного земельного кадастру у Державний кадастр нерухомості [56, 57]

Однак на сьогодні залишається ціла низка проблем які стосуються ведення землеустрою в Україні та ефективного впровадження земельної реформи

рис 1.

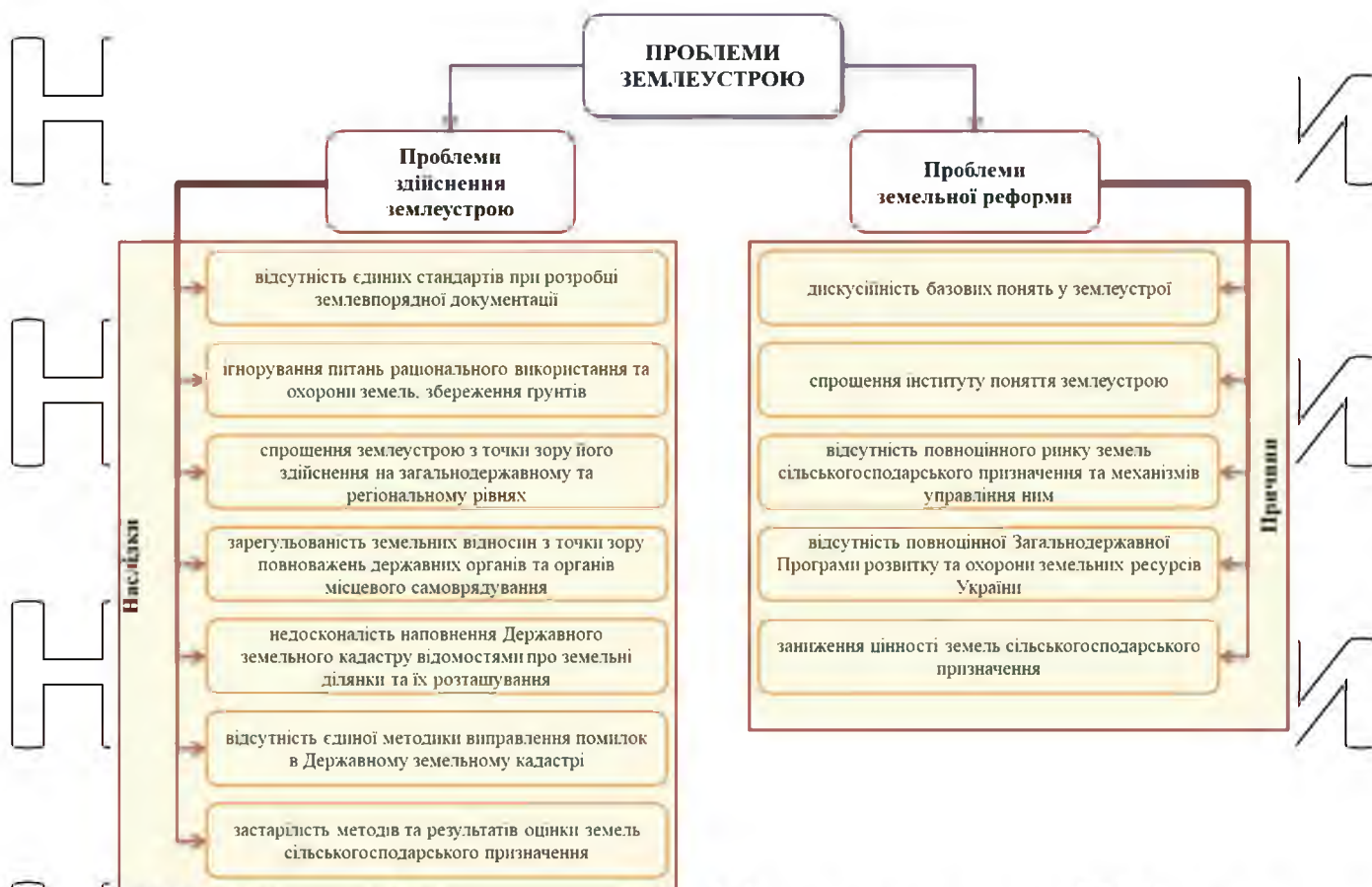

Рис. 1 Класифікація сучасних проблем розвитку землеустрою у процесі земельної реформи. [8].

Першою важливою задачею земельної реформи в Україні була ліквідація монополії державної власності на землю та законодавче закріплення багатосуб'єктності права власності. Для її вирішення у 1992 р. державну власність на землю було трансформовано у державну, колективну та приватну форми власності. У 1997 р. з'являється ще одна форма власності на землю – право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, економічно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і у своїх інтересах належним їй майном як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. У зв'язку з введенням нового Земельного Кодексу України у 2002 р. була скасована колективна

власність, яка трансформувалася переважно у приватну, і, в свою чергу, державна власність розділилася на державну і комунальну.

У 2004 р. владою було прийнято спробу розмежування земель державної та комунальної власності шляхом розробки спеціальної землевпорядної документації – проєкту землеустрою щодо розмежування земель державної та комунальної власності. [27, 28]

З 01 січня 2013 р. всі землі державної і комунальної власності в Україні вважаються розмежованими – землі в межах населених пунктів перейшли до комунальної власності крім земельних ділянок державної і приватної власності, а за межами – до державної власності крім земельних ділянок комунальної і приватної власності. [27]

З 2021 р. до складу земель комунальної власності приєднуються землі та земельні ділянки за межами населених пунктів, що передані або перейшли у комунальну власність із земель державної власності [43].

Також у рамках проведення адміністративно-територіальної реформи України відбулася зміна адміністративно-територіального поділу і замість місцевих рад сформовано територіальні громади. Основна інформація (область, район, назва, тип та площа територіальної громади, населення, кількість населених пунктів) та інтерактивна карта громад та об'єднаних територіальних громад доступна на сайті «Адміністративно-територіальний устрій України» [52]. Формування територіальних громад здійснюється згідно Методики формування спроможних територіальних громад [59] у такій послідовності:

– визначаються потенційні адміністративні центри спроможних територіальних громад та зон їх доступності;

– встановлюється перелік територіальних громад, що входять до складу спроможних територіальних громад;

проводиться оцінка рівня їх спроможності.

При формуванні територіальних громад обласною державною адміністрацією розробляється із залученням представників органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та

громадськості проєкт перспективного плану території об'єднаної громади в електронному та паперовому вигляді, який відображає межі громад, їх

попередні адміністративні центри та всі населені пункти, що входять до їх

складу. Межі території спроможної територіальної громади визначаються

по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що входять до

її складу [50]. При цьому також розробляються паспорти спроможних

територіальних громад. Для визначення межі території громади

розробляється проєкт землеустрою щодо встановлення меж території

територіальної громади, де зазначається опис меж території; наводиться

креслення меж, складене у відповідному масштабі, з каталогом координат

поворотних точок меж. Відомості про межі території територіальної

громади вносяться до Державного земельного кадастру та зазначаються у

витягу з Державного земельного кадастру, який видається безоплатно

відповідній сільській, селищній, міській раді. Під час розробки

комплексного плану просторового розвитку території територіальної

громади може відбуватися формування земельних ділянок комунальної

власності територіальної громади та внесення до Державного земельного

кадастру відомостей про земельні ділянки всіх форм власності,

сформованих до 2004 року, відомості про які відсутні у Державному

земельному кадастрі. Відомості про сформовані земельні ділянки та

обмеження підлягають внесенню до містобудівного та Державного

земельного кадастрів. Комплексний план повинен містити просторові дані,

метадані та інші елементи, що складають його проєктні рішення, і

розробляється у формі електронного документа, що відповідає вимогам

базового набору геопросторових даних [37]. Так питання створення інфраструктури геопросторових даних набуває все більшого розвитку.

Сьогодні на сайті Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру створено електронний геопортал національної інфраструктури геопросторових даних [37], де поєднуються дані Державної геодезичної

мережі, відомості Державного земельного та містобудівного кадастрів. Ще одним питанням сьогодення в Україні є відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення, для чого було прийнято Закон [34],

згідно з яким набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть:

– громадяни України;

– юридичні особи України, створені і зареєстровані за законодавством України, учасниками (акціонерами, членами) яких є лише громадяни України та/або держава, та/або територіальні громади,

– територіальні громади;

– держава.

Право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення може також набуватися банками лише в порядку звернення стягнення на них як на предмет застави, які повинні бути відчужені на земельних торгах

протягом двох років з дня набуття права власності. Набуття права

власності іноземцям, особам без громадянства та юридичним особам з іноземним статутним капіталом дозволяється тільки після схвали відповідного рішення на референдумі.

Загальна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності громадянина України не може перевищувати десяти тисяч гектарів, але до 1 січня 2024 року – ста гектар. Загальна площа

земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності юридичної особи (крім банків) не може перевищувати загальної площі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які можуть перебувати у власності всіх її учасників (членів, акціонерів), але не більше десяти тисяч гектарів. Забороняється продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної і комунальної власності.

Купівля-продаж земельної ділянки здійснюється з дотриманням переважного права на її придбання. Громадяни України, яким належить право постійного користування, право довічного успадкованого володіння

земельними ділянками державної і комунальної власності, призначеними для ведення селянського (фермерського) господарства, а також орендарі земельних ділянок, які набули право оренди землі шляхом переоформлення права постійного користування щодо зазначених земельних ділянок до 2010 року, мають право на викуп таких земельних

ділянок у власність з розстрочкою платежу до десяти років за ціною, яка дорівнює нормативній грошовій оцінці таких земельних ділянок, без проведення земельних торгів. До 1 січня 2030 року ціна продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення, виділених в

натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв), не може бути меншою за їх нормативну грошову оцінку. Прийнято Методику нормативної грошової оцінки земельних ділянок, де створено єдину оціночну процедуру для всіх земельних ділянок незалежно від їхнього цільового призначення та місця розташування відносно населеного пункту.

Але при цьому враховуються межі територіальної громади [43]. При купівлі-продажі земельних ділянок сільськогосподарського призначення всіх форм власності обов'язковим є проведення земельних торгів у формі електронного аукціону в режимі реального часу в мережі Інтернет в електронній торговій системі, що перебуває у державній власності [29].

НУБІП України

1.3 Ефективність чинного законодавства та політики щодо регулювання використання та охорони земель

НУБІП України

Основоположним документом, що визначив пріоритети сучасної

політики України та усього цивілізованого світу щодо використання та

охорони земель, став підсумковий документ Саміту ООН (31) сталого розвитку “Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року” [27]. Серед ключових завдань, закріплених у цьому

документі є: подолання бідності; подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства. Зазначена мета наповнює змістом й інші цілі порядку денного, які, доповнюють і розвивають основну мету, що полягає у задоволенні широкого спектру потреб людини за умови збереження та покращення середовища її існування. Розвиток відповідних

принципів знайшов своє закріплення в Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року, що затверджена Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII [41]. У вказаному документі не лише

деталізовані відповідні завдання, а наголошується на першопричинах екологічних проблем України, серед яких, зокрема, виділяється підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності.

Особливого значення в рамках забезпечення досягнення визначених пріоритетів сталого розвитку набуває ефективне, раціональне та збалансоване використання земельних ресурсів, що особливо

актуалізується в реаліях України, як надпотужної аграрної держави. Адже земля на сучасному етапі розвитку цивілізації розглядається не просто як

об'єкт нерухомості, вона є основним національним багатством та покликана елу-жити громадським інтересам з метою забезпечення екологічної, економічної, продовольчої безпеки людства. Тобто земля і відповідно право власності на неї (як основна форма використання земель)

виконує надважливу екологічну, економічну та соціальну функції, що виступають умовою забезпечення життєдіяльності людини. На превеликий жаль, земельна реформа в Україні, що буда спрямована на перерозподіл земель з одночасною їх передачею до інших форм власності, не забезпечила своєї основної мети щодо раціонального використання та

охорони земель. Так, на законодавчому рівні цілком відкрито визнається, що сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування, а стан земельних ресурсів

України близький до критичного. Зокрема, водною та вітровою ерозією уражені близько 57 відсотків території України, понад 12 відсотків території держави зазнають підтоплення. За різними критеріями забрудненими є близько 20 відсотків земель України. [54]. Якісний стан сільськогосподарських угідь стабільно погіршується. Майже на всіх землях спостерігається неухильне зниження вмісту гумусу в ґрунтах. В

Україні не досягнуто основної мети земельної реформи - передачі землі ефективному власнику та запровадження еколого-економічної моделі господарювання [44]. Зміна форм власності визначила напрямок

проведення земельної реформи в Україні, ставши важливим кроком на шляху формування конкурентної економіки та громадянського суспільства. Однак настав чітко усвідомити, що сама по собі зміна суб'єктів власності на землю не є самоціллю, така зміна має забезпечити формування правових інструментів на шляху до нової якості суспільних

правовідносин, спрямованих на вирішення екологічних, економічних, рекреаційних та інших соціальних запитів суспільства в процесі раціонального використання базового природного ресурсу яким виступає

земля. За таких умов використання земельних ресурсів має здійснюватись в рамках концепції сталого розвитку, яка визнана домінуючою ідеологією цивілізації в XXI столітті, і покликана гарантувати забезпечення потреб громадян за умови збереження природних ресурсів і прийнятної екологічної обстановки. Зміст сталого розвитку розглядається як умова раціонального використання земельних ресурсів, що є запорукою завершення земельної реформи та збереження ресурсів для прийдешніх поколінь. Наразі назріла об'єктивна необхідність правового забезпечення еколого-економічних конструкцій сталого розвитку щодо змістовного

наповнення права власності на землю з метою задоволення суспільних та приватних інтересів в процесі використання, збереження та охорони земельних ресурсів. Адже земля як об'єкт права власності згідно з конституційною нормою завжди залишається національним надбанням, а відтак її використання має відбуватись шляхом задоволення як приватних, так і суспільних інтересів, що полягає у збереженні та відновленні якості ґрунтів, підвищенні їх родючості, виробництві якісної сільськогосподарської продукції відповідно до встановлених нормативів; забезпечення збереження об'єктів природи, ландшафтного середовища;

забезпечення вільного доступу до природних рекреаційних, оздоровчих естетичних об'єктів, що використовуються на праві загального природокористування.

Земельна реформа як частина економічної реформи, що була спрямована на перерозподіл земель, на жаль, не охоплювала всього спектру правовідносин, пов'язаних як з охороною земель, так і з їх раціональним використанням. Обмежившись лише розподілом земель та регламентацією прав землевласників, нормотворча практика не забезпечила регламентації тих особливих умов реалізації права власності, які визначені специфічним об'єктом, що потребує збереження та

відтворення на усіх етапах його використання. Як наслідок, страждала не просто охорона земель, але й ефективність їх використання. У постанові Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР, яка визначила Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, основними причинами низької віддачі земельного потенціалу в Україні вказані наступні:

безгосподарне ставлення до землі,

тривала відсутність реального власника,

помилкова стратегія максимального залучення земель до обробітку,

недосконалі техніка і технологія обробітку землі та виробництва

сільськогосподарської продукції,

необґрунтована цінова політика, недогримання науково обґрунтованих систем ведення землеробства і, зокрема, повсюдне недотримання сівозмін,

внесення недостатньої кількості органічних добрив, низький науково-технічний рівень проектування, будівництва та експлуатації меліоративних систем, недосконала система використання і внесення мінеральних добрив та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних та інших заходів [15].

У подальшому законодавство в сфері охорони земель розвивалося через прийняття Земельного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про державний контроль за використанням та охороною земель» та інших, які передбачали низку заходів стандартизації і нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів,

однак відповідні положення не знайшли реальних правових механізмів реалізації, як і не було чіткого формулювання щодо умов та змісту раціонального землекористування. Відповідний етап речей зумовив ті критичні наслідки реформаційних процесів у земельній сфері, які були відображені в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року № 2818-VI. На початку XXI ст. рівень природної родючості ґрунтів України не просто кардинально знизився, а наблизився до того критичного рівня, за яким настає опустелювання земельної території. Саме тому в

Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 743-р, констатовано, що в

Україні не визначена оптимальна модель сільськогосподарського землекористування, низькою залишається ефективність використання земель у сільському господарстві через невизначеність системи регулювання земельних відносин [17]. Отже, наявні правові засоби регулювання земельних відносин, закріплені нині в чинному земельному законодавстві, є недостатніми з точки зору вирішення сучасних проблем

сільськогосподарського землекористування. Саме тому земельне право України постає перед необхідністю пошуку принципово нових правових засобів регулювання земельних відносин, які базувалися б на соціально-економічних, екологічних, правових та інших реаліях, привнесених у земельну сферу земельною реформою та кризовим станом земельних ресурсів країни [13].

За таких умов варто переглянути наявні правові підходи щодо раціонального використання земель та її охорони з метою вироблення загальних засад до здійснення раціонального використання земель з урахуванням цілей сталого розвитку. Відповідь на вказану проблему

частково закладено в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», яким передбачається стабілізація екологічної ситуації шляхом впровадження фінансово-економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень в економіці, забезпечення розвитку екологічно ефективного партнерства між державою, суб'єктами господарювання та громадянськістю [11].

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2 ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1 Територіально-просторова характеристика земельного фонду

Київської області

Київська область має свою унікальну економіко-географічну природу з численними позитивними особливостями. В першу чергу, вона відрізняється своїм статусом столичного регіону та прикордонним розташуванням. Ця область знаходиться в центрі України та має добре розвинуті транспортні зв'язки з іншими регіонами, що входять до складу Генеральної схеми планування території України Київського макрорегіону, такими як Вінницька, Житомирська, Київська, Черкаська та Чернігівська області.

Територія області межує на сході з Чернігівською та Подільською областями, на південно-сході та півдні з Черкаською, на південно-заході — з Вінницькою, на заході — з Житомирською областями, та на півночі — з Гомельською областю Республіки Білорусь. Важливу частину північної частини області (площею близько 2 тис. квадратних кілометрів) займає Чорнобильська зона відчуження. Загальна площа області становить 2816,2 тис. гектарів, що складає 4,8% загальної площі України. З цього числа близько 2000 квадратних кілометрів (або 7,1% території) відводяться зоні відчуження Чорнобильської АЕС на півночі області.

Після проведення адміністративно-територіальної реформи у 2020 році, Київська область була розділена на 69 територіальних громад, включаючи 24 міські, 23 селищні та 22 сільські територіальні громади, які об'єдналися в 7 районів (Білоцерківський, Борзепільський, Броварський, Бучанський, Вишгородський, Обухівський, Фастівський).

За площею території, Київська область займає восьме місце серед усіх регіонів України. Станом на 1 лютого 2022 року населення області

становило 1 788,4 тис. осіб, що складає 4,3% від загальної чисельності населення країни. З них 1 126,7 тис. осіб (63% населення області) проживають у містах, а 661,7 тис. осіб (37%) у селах і селищах.

Наразі, у 248 деокупованих населених пунктах Київської області проживає 284 319 осіб, що менше на 17 637 осіб (або 6%) порівняно з попереднім періодом до окупації, коли населення становило 301 956 осіб.

Щодо природно-ресурсного потенціалу області, його аналізують з урахуванням водних ресурсів, лісових масивів, природно-заповідних територій, мінерально-сировинних резервів та інженерно-будівельних умов.

У Київській області розташовані два гідрогеологічних басейни: південно-західне крило Дніпровського артезіанського басейну та

Український басейн тріщинуватих вод. Всього в області протікає 1523

річки загальною протяжністю 8,7 тисяч кілометрів. За водозбірною площею (згідно зі ст. 79 Водного кодексу України) річки поділяються на:

великі (площа водозбору понад 50 тис. кв. км) – Дніпро, Прип'ять, Десна (усього три);

середні (площа водозбору від 50 до 2 тис. кв. км) – Уж, Ірша, Тетерів, Ірпінь, Рось, Гнилий Тікич, Трубіж, Супій, Гнида Оржичя (у всьому дев'ять).

Більшість річкової мережі області відноситься до басейну Дніпра, а частина річок на півдні області – до басейну Південного Бугу. Також тут

розташовані 55 водосховищ, 2 383 ставки та 750 невеликих озер. Найбільші водосховища області, об'ємом понад 10 млн м³, включають такі:

Білоцерківське (верхнє) на р. Рось (с. Рубичка Білоцерківського району) з площею водного дзеркала 617,0 га та повним об'ємом 16,96 млн

м³;

Великий Супій на р. Супій (м. Яготин Бориспільського району) з площею водного дзеркала 1040,0 га та повним об'ємом 20,2 млн м³;

Малий Супій №2 на р. Супій (с. Червоне Зарччя Яготинської міської ТГ Бориспільського району) з площею водного дзеркала 421,0 га та повним об'ємом 10,4 млн м³;

Малий Супій №3 на р. Супій (м. Яготин Бориспільського району) з площею водного дзеркала 576,0 га та повним об'ємом 13,1 млн м³.

Орієнтовна загальна площа водоохоронних зон та прибережних смуг середнього Дніпра наведена в таблиці 2, за даними Басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 2

Водоохоронні зони та прибережні захисні смуги водних об'єктів

Водоохоронні зони та прибережні захисні	роки		
	2018	2019	2020
Загальна площа встановлених водоохоронних зон водних об'єктів, га	174 949*	438	0445
з них внесених до державного земельного кадастру	273	300	0
Загальна площа прибережних захисних смуг водних об'єктів, га	37 859**	3692	3694
з них внесених до державного земельного кадастру	2 372	2004	2006

Площа лісового фонду Київської області складає 722,7 тис. гектарів. Згідно з комплексним лісогосподарським районуванням України, Київська область включає в себе дві лісогосподарські області: Українське Полісся та Лісостеп.

У Поліссі рослинність охоплює соснові ліси, дубово-соснові ліси (субори), грабово-дубово-соснові ліси, дубово-грабові ліси (груді), і багато інших видів. Великі болота в Київському Поліссі розташовані між річками Дніпро і Припять, Дніпро і Десна (зокрема, болото Видра), а також у верхній частині річок Здвиж і Ірпінь. Трав'яниста рослинність на низьких землях боліт включає осоки, з осокою омською як постійним видом.

Лісостеп в Київській області охоплює південну та південно-східну частину, розташовану на південь від лінії Фастів - Київ - Ніжин. Тут дубово-соснові, дубові, грабово-дубові, в'язові, осикові, осокорові, вербові, вільхові лісові масиви і різні види болотистих луків.

Деякі об'єкти природно-заповідного фонду включають рекреаційні ресурси. З 193 територій і об'єктів природно-заповідного фонду Київської області є 2 національні природні парки, 2 регіональні ландшафтні парки, деякі заказники, 61 пам'яток природи та 14 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, які можуть використовуватися як об'єкти короткочасної рекреації й туризму відповідно до встановлених режимів.

На території Київської області зареєстровано та внесено до обліку 299 родовищ і об'єктів, які належать до 13 видів корисних копалин. З цих родовищ 92 родовища та 2 об'єкти обліку вже використовуються для видобутку. Ось деякі основні показники.

Запаси торфу розраховані на 32 родовищах і становлять 29,4 мільйони тонн. Ресурси вивержених і метаморфічних кристалічних порід, таких як граніти і гнейси, включають 22 родовища з балансовими запасами понад 144,3 мільйона метрів кубічних.

Цегельно-черепична сировина представлена в 104 родовищах і 2 об'єктах обліку зі сукупними запасами 178,8 мільйонів метрів кубічних. З них, 26 родовищ і 1 об'єкт обліку знаходяться в експлуатації.

Родовища піску для будівельної промисловості налічують 38 родовищ зі сукупними запасами 249,324,23 тисяч метрів кубічних.

Крім того, на території Київської області спостерігаються природно-антропогенні геологічні процеси, включаючи підтоплення, заболочування, ерозію різних типів, просідання лісових масивів, трансформацію берегів водосховищ, карстові явища, суфозію та інші. Внаслідок цих процесів,

площа відкритих земель без рослинного покриву або з невеликим рослинним покривом (включаючи піски, яри, землі, пошкоджені зсувами, гальку та голі скелі) становить 17,5 тисяч гектарів, або 0,08% від загальної площі області.

Загальна площа заболочених земель в Київській області складає 42 723,15 гектарів, що становить 1,74% від загальної площі території. Також на території області існують зсувні та потенційно зсувонебезпечні схили, їх кількість становить 814 на площі 2375 гектарів, що складає 0,08% від

загальної площі області. Найбільше ці процеси поширені в придніпровській частині підвищеної аккумулятивно-денудаційної рівнини, особливо від Вишгорода до Балико-Шучинки - Ходорова та за межами області. Берегові ландшафти цього регіону також впливають Київське та

Канівське водосховища. Збільшене знесення відбувається в моренно-зандрових природно-територіальних комплексах на правому березі Київського водосховища в районі від Нових Петрівців до Вишгорода.

На значній частині території області, переважно в лісостеповому поясі, розповсюджені лісові породи, які схильні до просідання. Загалом, це стосується 43,13% площі області або земель площею 12 460 гектарів.

На території Київської області розташовані вісім історичних населених пунктів, що мають давню історію, а саме: м. Біла Церква

(засноване у 1032 році), м. Богуслав (засноване у 1195 році), м. Васильків (засноване у 988 році), м. Вишгород (засноване у 946 році), м. Переяслав (засноване у 907 році), м. Фастів (1390 рік), м. Яготин (1552 рік).

На території Київської області розташовані три заповідники національного значення, а саме: Державний Вишгородський історико-культурний заповідник у місті Вишгороді, Національний музей-заповідник "Битва за Київ в 1943 році" у Вишгородському районі селі Нові Петрівці і Національний історико-етнографічний заповідник "Переяслав" у місті Переяславі-Хмельницькому. Крім того, в області розташовані 25 пам'яток археології національного значення, з яких 16 є городищами.

Загалом на території області числиться 3961 об'єкт культурної спадщини, при цьому лише 38 з них мають національне значення, і 197 є об'єктами місцевого значення, які включені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Держава веде нагляд за близько 6000 об'єктами культурної спадщини, серед яких: 2010 пам'яток археології, які пропонується внести до Державного реєстру нерухомих пам'яток місцевого значення; 1164 пам'ятки історії і 164 пам'ятки архітектури.

До Державного реєстру нерухомих пам'яток України внесено 6 об'єктів історії та монументального мистецтва національного значення Київської області.

За даними Київського обласного Центру охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини, перелік об'єктів історії та мистецтва Київської області, що не підлягають приватизації, налічує 1179 об'єктів.

Загальна площа земельного фонду Київської області становить 2816,2 тисяч гектарів, що складає 4,7% від загальної площі України. З цієї площі 63,49% використовується для сільськогосподарських потреб, зокрема 58,9% є сільськогосподарськими угіддями (що становить 3,9% від

загальної площі України). Серед сільськогосподарських угідь, 48,1% використовується під рільництво, 0,4% під перелоги, 1,6% під багаторічні насадження, 8,8% під сіножаті та пасовища. Також до складу сільськогосподарських земель входять 0,96% земель під господарськими будівлями і дворами, а також 0,6% під господарськими шляхами і прогонами. Крім того, 2,95% земель є забрудненими сільськогосподарськими угіддями, які не використовуються в сільському господарстві і мають забруднення, включаючи радіонуклідне забруднення.

Таблиця 3

Структура земельного фонду регіону

Основні види земель та угідь	2016 рік		2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Загальна територія	2816,2	100	2816,2	100	2816,2	100	2816,2	100	2816,2	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя, з них:	1658,9	58,9	1658,9	58,9	1658,9	58,9	1658,9	58,9	1658,9	58,9
рілля	1353,7	48,1	1353,7	48,1	1353,7	48,1	1353,7	48,1	1353,7	48,1
перелоги	11,7	0,4	11,7	0,4	11,7	0,4	11,7	0,42	11,7	0,42
багаторічні насадження	46,2	1,6	46,2	1,6	46,2	1,6	46,2	1,64	46,2	1,64
сіножаті	114,8	4,1	114,8	4,1	114,8	4,1	114,8	4,1	114,8	4,1
пасовища	132,5	4,7	132,5	4,7	132,5	4,7	132,5	4,7	132,5	4,7
2. Ліси та інші лісовкриті площі	648,7	23,0	648,7	23,0	648,7	23,0	648,7	23,03	648,7	23,03
з них вкриті лісовою рослинністю	592,8	21,0	592,8	21,0	592,8	21,0	592,8	21,04	592,8	21,04
3. Забудовані землі	137,4	4,9	137,4	4,9	137,4	4,9	137,4	4,9	137,4	4,9
4. Відкриті заболочені землі	49,5	1,8	49,5	1,8	49,5	1,8	49,5	1,8	49,5	1,8
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з	17,5	0,6	17,5	0,6	17,5	0,6	17,5	0,62	17,5	0,62

незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)										
6. Інші землі	129,1	4,6	129,1	4,6	129,1	10,75	304	10,75	304	10,75
Усього земель (суця)	2641,2	93,8	2641,2	93,8	2641,2	4,55	128,9	4,55	128,9	4,55
Території, що покриті поверхневими водами	175,1	6,2	175,1	6,2	175,1	6,2	175,1	6,2	175,1	6,2

У стадії рекультивації перебуває 195,1 га земель, проте безпосередньо роботи щодо рекультивації земель в області не проводяться (таблиця 4)

Таблиця 4

Порушені, відпрацьовані та рекультивовані землі

Землі	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4	5	6
Порушені, тис. га	2,904	2,904	2,804	2,904	2,904
% до загальної площі території	0,104	0,104	0,103	0,103	0,103
Відпрацьовані, тис. га	0,725	0,725	0,725	0,725	0,725
% до загальної площі території	0,026	0,026	0,026	0,026	0,026
Рекультивовані, тис. га	-	-	-	-	-
% до загальної площі території	-	-	-	-	-

Площа зрошуваних земель становить 29 відсотків від загальної площі області (таблиця 5)

Таблиця 5

Зрошувані землі

Зрошувальні землі	2018		2019		2020	
	усього, тис. га	% до заг пл	усього, тис. га	% до заг пл	усього, тис. га	% до заг пл
1	2	3	4	5	6	7
Площа зрошуваних земель, на якій забезпечено належне функціонування інфраструктури зрошувальних систем	24,4	56,0	12,7	1	12,7	29
у тому числі систем крапельного зрошення	-	-	0,36	-	0,47	-

Близько 59% території має сільськогосподарське призначення. Земельні ділянки, які вже використовуються для сільськогосподарських цілей, становлять 82% загальної площі. Приблизно 48% території області використовується під обробку. Лісові землі займають 23% площі, в той час як внутрішні води складають 6,2%. Забудовані території становлять лише 3,3% загальної площі, включаючи житлові землі (1%), землі громадського призначення (0,7%), землі промисловості (0,56%), землі для транспорту та зв'язку (0,93%) та інші (0,08%).

Землі для технічної інфраструктури займають 0,1% площі. Землі в державній власності складають 23,21% від загального фонду області, і з них більшість (20,78%) призначені для сільськогосподарських цілей, зокрема для наукової діяльності, навчання, насінництва, племінного господарства, вирощування лікарських рослин та виробництва специфічної сільськогосподарської продукції. Найбільше земель у державній власності розташовано на території Кожанської, Томашівської,

Фастівської, Української, Пирнівської та Димерської територіальних громад, де більше 70% земель є власністю держави. Комунальна власність включає 14,3% земель області, приблизно 28,6% з яких використовується для сільськогосподарських цілей.

2.2 Сучасні тенденції сільськогосподарського землекористування у Київському регіоні

Київщина завжди визнавалася як один з найбільш розвинених аграрних регіонів України. Навіть з урахуванням втрати приблизно 9% території через радіоактивне забруднення, високий рівень урбанізації та високу вартість землі, Київська область належить до п'ятірки провідних регіонів з виробництва зернових, овочів, картоплі, цукрового буряка, лідерства у птахівництві та свинарстві.

На сьогоднішній день Київщина поділяється на 7 районів та 69 громад. Загальна чисельність населення області складає 1,7 мільйона осіб, більшість з яких проживають у містах. У області функціонує понад 300 агропідприємств, і майже стільки ж їх зареєстровано в місті Київ.

Загальна площа сільськогосподарських земель на Київщині становить 1 234 675 гектарів, що складає 44% загальної площі області. З них 909 679 гектарів відносяться до земель сільськогосподарського призначення, які тепер доступні для вільної купівлі та продажу після скасування мораторію на земельну реформу та відкриття ринку землі. За індикативними нормами оцінки землі, загальна вартість всіх сільськогосподарських земель в області становить 33,3 мільярди гривень, і середня вартість 1 гектара таких земель дорівнює 26 041 гривні. У відміну від Сумської області, Київщина практично не має незайнятих земель або резервів. У Сумській області

таких земель понад 100 тисяч гектарів, тоді як на Київщині ця кількість становить 14 987 гектарів, свідчаючи про активний розпродаж та зміну призначення земельних ділянок.

Значна частина земель сільськогосподарського призначення перебуває в приватній власності фізичних осіб, а саме 84,9%. Лише 5,2% таких земель, або 54 535 гектарів, належать юридичним особам, представленим 1 542 приватними компаніями різних галузей бізнесу.

Державні та комунальні землі складають загалом 7,63% від усіх сільськогосподарських земель області. Відомо, що для 92 тисяч гектарів відсутні власники чи користувачі, що становить 7,46% від усіх сільськогосподарських земель області, у цій землі потребує інвентаризації. Усього в області є 331 612 фізичних власників землі та 2 021 юридичних осіб, включаючи приватні компанії, державні установи та органи самоврядування, які володіють земельними ділянками.

Більш як 64% всіх сільськогосподарських земель області знаються в оренду. П'ятірка найбільших користувачів сільськогосподарських земель Київщини виглядає так: Агрофірма "Світанок" - 38 386 гектарів, ГК "Миронівський хлібопродукт" (МХП) - 37 747 гектарів, ГК "Ерідон" - 22 215 гектарів, ГК "Нива Переяславщини" - 16 352 гектари, ГК "Успіх" - 16 191 гектар. Загалом концентрація земель в користуванні у фермерів з земельним банком 500-3000 га.

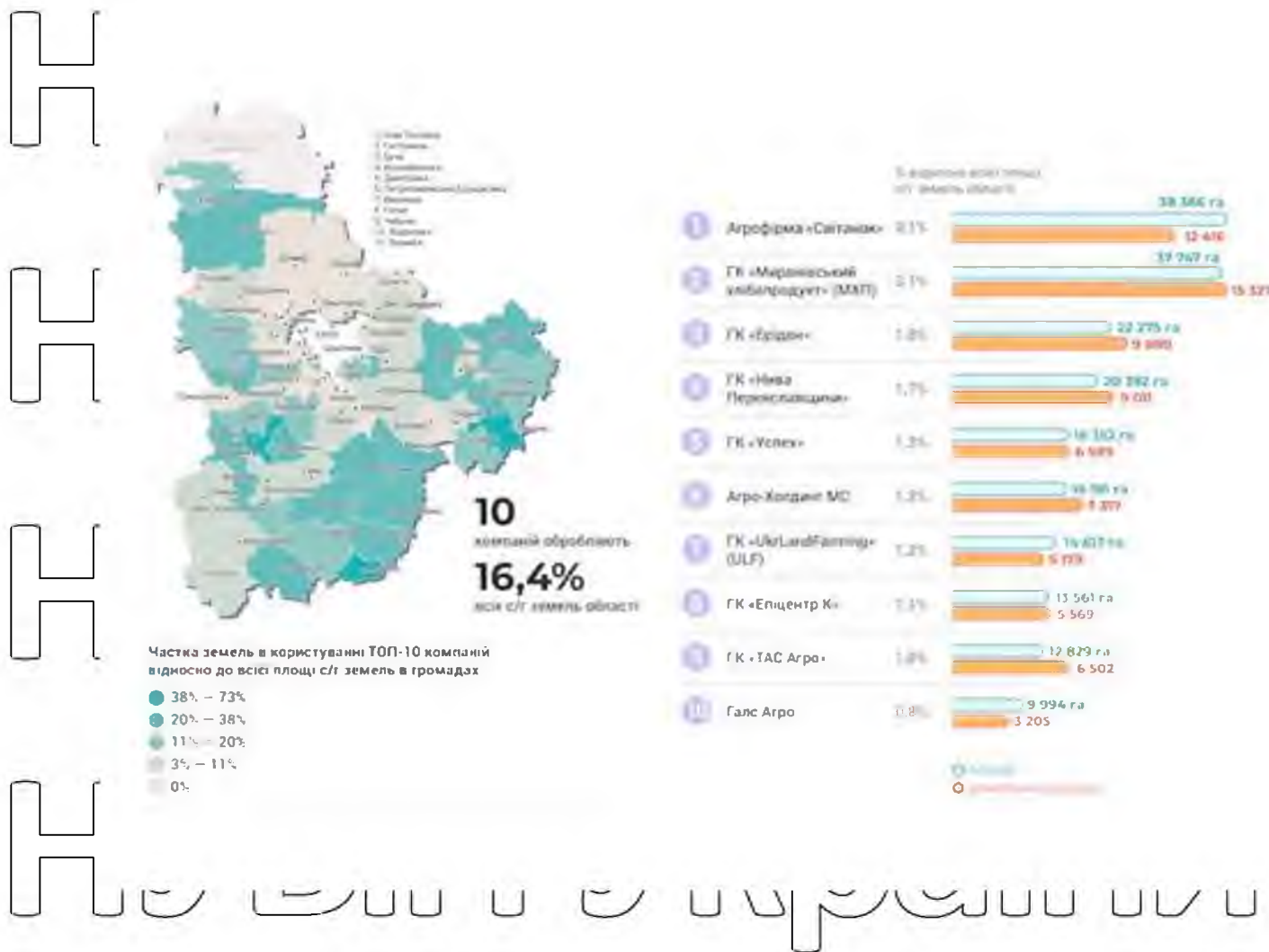

Рис. 2 Найбільші землекористувачі сільськогосподарських земель Київського регіону

Джерело: <https://agroportal.ua/publishing/analitika/indeksank-zemlya-kyivshaya-oblast/>

Тіньова оренда земельних ділянок є однією з проблем. Втрати, пов'язані з несплатою 60% ПДФО з орендної плати та єдиного податку 4 групи при використанні земельних ділянок приватної власності без укладання договорів оренди, складають 51,3 мільйона гривень щороку. Ця проблема особливо актуальна для Миронівської, Рокитнянської, Сквирської, Гетіївської та Ставищенської громад.

Неефективне або неясне управління державними та комунальними землями призводить до втрат і недоходів у розмірі 113,5 мільйона гривень на рік. Ця проблема особливо актуальна для Маловільшанської, Яготинської, Баришівської, Бориспільської та Ковалівської територіальних громад.

Незаконне зайняття земельних ділянок, де не сформовані земельні ділянки, становить серйозну загрозу. Для Київської області це становить майже 95 тисяч гектарів, і це може призвести до втрат у розмірі 400 мільйонів гривень щороку. Ця проблема найбільше актуальна для Іванківської, Кагарлицької, Ставищенської, Великодимирської та Баришівської громад.

Несанкціоноване використання земель несільськогосподарського призначення також є проблемою. У регіоні це стосується понад 15 тисяч гектарів, зокрема земель житлової забудови, транспорту, комунікацій та зв'язку.

Розповсюдження процесів деградації земель є загально визнаною проблемою. На території Київської області, підданої цим негативним впливам, знаходиться 667,7 тисяч гектарів земель.

Інтенсивне використання земель, особливо в поєднанні з несприятливими природними факторами, створює передумови для розповсюдження ерозійних процесів. Особливо схильні до ерозії є орні землі, які піддавалися глибоким та часто необоротним трансформаціям рослинного та ґрунтового покриву під час сільськогосподарського виробництва. Ерозійні явища призводять до руйнування родючого верхнього шару ґрунту, зменшують вміст в ньому органічних речовин, а також кількість азоту, фосфору, калію, мікроелементів та інших поживних речовин. Серед груп ґрунтів найбільш схильні до ерозії є чорноземи, незважаючи на їх відому стійкість до ерозійних процесів.

Поширеність процесів деградації земель

Види деградованих земель	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі території
1	2	3
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	667,7	47,7
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	134,6	4,8
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-
Землі (с/г угіддя) із кислими ґрунтами	514,1	36,7
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	41,2	2,9
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	-	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	-	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	35,2	2,5
Землі (с/г угіддя) заболочені	28,2	2,0
Землі (с/г угіддя) кам'яністі	-	-
Забруднені землі (с/г угіддя), що не використовуються у с/г виробництві	83,3	8,2

Найбільш інтенсивні процеси ерозії спостерігаються на правому березі річки Дніпро. Тут вони охоплюють від 30% до 70% сільськогосподарських угідь. У північній та східній частині Київської області ерозія майже не розвинена, і вона впливає на менше ніж 10% сільськогосподарських угідь. На рівнинах, які розділяють вододіл, ці процеси практично відсутні або дуже слабо виражені. Збитки сільськогосподарських угідь від ерозії тут не перевищують 1%.

Основною загрозою для земель є процеси лінійної ерозії та створення ярів. Сама густа мережа ярів помічена на узбережжі Канівського водосховища. На ділянці від Києва до села Нові Безрадиці густота ярів

становить 0,7 км на квадратний кілометр, від села Трипілля до міста Ржищева - 0,5 км на квадратний кілометр, і на окремих ділянках ця густина досягає 3 км на квадратний кілометр, з щільністю ярів в 12-15 штук. Басейн річки Рось має менше ярів, які розвиваються головним чином на схилах річкових долин і окремих крутих балках. Річки Ірпінь і Унава мають ще меншу густоту мережі ярів, з невеликими береговими ярами на крутих лівобережних притоках Дніпра.

Питання деградації ґрунтів на території Київщини стало особливо актуальним, особливо в умовах економічної кризи та змін в земельних відносинах. Збільшення техногенного навантаження на природу Київщини протягом останнього десятиліття спричинило зміни в проявах ерозійних процесів. Виявлено, що ці процеси активізуються під час ірригації, видобутку корисних копалин, несанкціонованого викиду промислових та побутових стоків на схили, різних видів будівництва, прокладання підземних комунікацій, особливо на берегах Дніпровських водосховищ та в інших інженерних діяльностях людини (техногенна ерозія). Ці види ерозії, хоча вони мають обмежений вплив на стан ґрунтового покриву в цілому, можуть мати негативні екологічні наслідки на окремих ділянках, де ландшафт вразливий до техногенного впливу.

Однією з ключових проблем регулювання ерозійних процесів на Київщині є боротьба з ярами, і це вимагає значних зусиль і проведення довгострокових наукових досліджень. В Київській області яри найчастіше формуються у породах лісової природи і рідше в інших відкладах. Боротьба з техногенною ерозією супроводжується серйозними викликами у технічному, організаційному та методологічному плані.

НУБІП України

Таблиця 7

Поширеність небезпечних екзогенних геологічних процесів (за останні 5 років)

Рік	Підтоплення		Карст			Зсуви					
	площа, тис. км ²	% від площі території регіону	площа поширення порід здатних до карстування, тис. км ²	%	кількість карсто-проявів, од	загальна кількість, од	площа, км ²	%	кількість активних, од	площа активних, км ²	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2016	20,78	0,07	18,8	66,9	-	707	18,3	0,07	н.в.	-	-
2017	20,78	0,07	18,8	66,9	-	707	18,3	0,07	н.в.	-	-
2018	20,78	0,07	18,8	66,9	-	707	18,3	0,07	н.в.	-	-
2019	20,78	0,07	18,8	66,9	-	707	18,3	0,07	н.в.	-	-
2020	20,78	0,07	18,8	66,9	-	707	18,3	0,07	н.в.	-	-

НУБІП України

НУБІП України

2.3 Значення збереження біорізноманіття та екосистемних послуг в контексті охорони земель Київської області

Збереження різноманітності живої природи та ландшафтів - це складний процес, який включає в себе правові аспекти, наукові дослідження, соціально-економічні програми та заходи. Одним з об'єднуючих способів здійснення цієї стратегії є створення екологічної мережі.

Екологічна мережа - це система територій, яка створюється з метою покращення середовища та збереження природної різноманітності. Вона сприяє підвищенню природних ресурсів, збереженню природних ландшафтів та біорізноманіття, а також забезпечує місця для життя та росту цінних видів тварин і рослин, генетичний фонд і міграцію тварин через з'єднання територій та заповідних об'єктів, а також інших важливих зон для охорони природи, які мають особливу цінність з точки зору законодавства та міжнародних зобов'язань України.

Процес формування екологічної мережі на території України був розпочатий після прийняття Закону України від 21 вересня 2000 року No 1989-III "Про затвердження Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 року".

Цей процес передбачає зміни у структурі земельного фонду регіону, зокрема, виділення деяких земель для особливої охорони з метою відтворення природних ландшафтів.

Департамент в Київській області займається розвитком екологічної мережі відповідно до законодавства. Основні напрямки його роботи включають організацію наукових досліджень, виконання програм, пов'язаних із екологічною мережею, розробку та впровадження

нормативно-правових документів на рівнях держави та регіону, а також державний контроль над складовими екологічної мережі.

Для розширення екологічної мережі можна прийняти ряд заходів:

1. Створення об'єктів природно-заповідного фонду високого рівня захисту, таких як природні заповідники, національні природні парки і регіональні ландшафтні парки, як основних складових частин екологічної мережі.

2. Збереження природних ландшафтів на територіях, які мають історичну і культурну цінність.

3. Встановлення особливого режиму використання водоохоронних та прибережних захисних смуг.

4. Створення захисних насаджень та лісових смуг для захисту корисних рослин і лісів.

5. Збереження природних ландшафтів на землях, які використовуються для промисловості, транспорту, зв'язку та оборони.

6. Збільшення площі лісів за екологічно доцільними принципами.

Для ефективного збереження та відновлення важливих екосистем і середовищ існування видів рослин і тварин необхідно включати їх у

систему заповідних об'єктів. Господарська діяльність, яка тривала століттями, значно змінила природне середовище Київської області, і це

призвело до змін у рослинному і тваринному світі, ґрунтах і водних ресурсах. Серед антропогенних чинників, які негативно впливають на

структурні елементи екологічної мережі і біорізноманіття в цілому, можна виділити розорювання прибережних захисних смуг, монокультури в лісах

та неконтрольований пасовищний господарський вплив на степову і лучну рослинність.

Як результат, первинні природні ландшафти збереглися лише в обмежених важкодоступних місцях, таких як заболочені місця заплавл,

круті схили річкових долин, ділянки перистих і лісів, які регулярно відпочивають. Антропогенні чинники суттєво вплинули на середовище

існування об'єктів рослинного і тваринного світу, що призвело до змін у видовому та кількісному складі рослин і тварин на території області.

Для створення ефективної екологічної мережі Київської області, яка є частиною національної екологічної мережі, Інститутом зоології ім. І.І.

Шмальгаузена Національної академії наук України була розроблена Регіональна схема екологічної мережі Київської області, яка була схвалена рішенням Київської обласної ради від 7 жовтня 2014 року, № 849-43-VI.

Таблиця 8

Узагальнена інформація щодо регіональної схеми екологічної мережі Київської області

Категорії елементів РСЕМ	Кількість	Площа, га
Ключові території загальнодержавного значення	2	331000
Ключові території регіонального значення	3	159300,4
Ключові території місцевого значення	9	60000
Природних коридорів загальнодержавного значення	3	266973,9
Природних коридорів регіонального значення	4	453149,6
Природних коридорів міжрегіонального значення	4	24702,27
Територій перспективного відновлення	1	24702,27
ВСЬОГО	28	1295126

Загрози сучасному біорізноманіттю переважно походять від людської діяльності. Тому необхідно систематично оцінювати впливи, які ця діяльність справляє на стан різноманітності живої природи. Ця оцінка стає важливою при розробці планів, розміщенні підприємств, будівництві та розвитку населених пунктів, а також при виконанні заходів, які можуть негативно вплинути на біорізноманіття.

Усунення негативних впливів на біорізноманіття, які виникають у процесі планування та розвитку суспільства, повинно супроводжуватися належним управлінським, економічним та фінансовим сприянням.

Біорізноманіття охоплює різноманітність рослин, тварин, грибів та мікроорганізмів у різних екосистемах - наземних, морських та водних.

Воно включає різноманіття в межах видів, між видами та між екосистемами. Збереження біорізноманіття залежить від багатьох факторів, таких як доступ до їжі, води, кисню та підходящого середовища для існування. Це важливо для забезпечення стійкості не лише окремих екосистем, але й всієї біосфери.

Ландшафтне різноманіття визначається численними взаємозв'язками між індивідами або суспільством та конкретною територією, і воно є результатом впливу природних і антропогенних факторів протягом тривалого часу. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є критично важливим завданням і відповідає глобальним екологічним ініціативам. В Україні воно регулюється законодавством, яке передбачає державний захист об'єктів рослинного і тваринного світу, регулювання використання цих об'єктів та встановлення спеціальних зон для їх охорони.

Зокрема, існують закони "Про тваринний світ" і "Про рослинний світ", а також закон "Про природно-заповідний фонд України". Для рідкісних і охоронних видів рослин і тварин існує Червона книга України, яка визначає заходи з їх збереження та регулювання використання.

Захист природного різноманіття - це складна і всебічна проблема, що включає в себе різні аспекти, такі як правові, наукові, організаційні, фінансові, етичні та освітні заходи. Вона охоплює різноманітність живої природи на всіх її рівнях і є частиною глобальної стратегії і тактики для забезпечення виживання людства. Це включає в себе:

- Рациональне планування та збалансоване використання земельних ресурсів

- Боротьбу зі зменшенням лісових площ

- Ефективне використання природних систем без їх виснаження.

- Стійке сільське господарство.

- Зменшення рівня техногенних забруднень води, ґрунту і повітря.

- Розумне використання морських ресурсів та інші заходи.

З метою збереження біорізноманіття та розширення природно-заповідної мережі в області, протягом 2020 року було створено 10

заповідних територій та об'єктів, зокрема 4 заказники місцевого значення в Вингородському районі та місті Обухів, 1 заповідне урочище в

Іванківському районі, 4 пам'ятки природи місцевого значення в Рокитнянському, Васильківському, Кагарлицькому та Києво-

Святошинському районах, а також 1 парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва місцевого значення в Києво-Святошинському районі.

Серед важливих складових екологічної мережі Київської області варто виділити Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний

заповідник, дендрологічний парк загальнодержавного значення "Олександрія", національні природні парки "Залісся" у Броварському

районі та "Білозерський" у Переяслав-Умельницькому районі. Ці території є важливими природними регіонами, які допомагають зберегти

різноманіття біосфери та середовище існування рідкісних видів рослин і тварин, що знаходяться під загрозою зникнення, при збереженні

природних ресурсів для рекреаційних цілей.

Наукові установи та центри Національної академії наук України активно досліджують питання збереження біорізноманіття. Серед них виокремлюються інститути ботаніки, зоології, гідробіології, географії,

біології південних морів, екології Карпат, молекулярної біології, мікробіології, клітинної біології та генетичної інженерії. Важливі питання

у сфері наукового пошуку та управління в цій галузі розв'язуються науковими інститутами та установами.

Суспільство все активніше долучається до природоохоронної діяльності, і це проявляється у створенні численних громадських організацій, асоціацій, об'єднань та груп, що спрямовані на захист навколишнього середовища. Для підтримки їхньої взаємодії був створений Комітет з питань екології, екобезпеки, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Громадської ради при Київській обласній державній адміністрації.

Українські дослідники глибоко аналізують проблему біорізноманіття. Ними були розроблені важливі ініціативи, такі як "Перспективна мережа заповідних територій", "Зелена книга України", "Продромус рослинності України", а також створена методологія інвентаризації об'єктів живої природи. Крім того, була складена Червона книга України, яка включає в себе визначники рослин, водоростей, грибів та різних груп тварин. Наукові монографії охопили систематичні, геоботанічні та екологічні аспекти природи України.

Крім того, Київська область має ключові території загальнодержавного і регіонального значення, які є важливими для збереження біорізноманіття. Ці території включають природні ландшафти та представляють різні типи екосистем. Також вони включають у себе території природно-заповідного фонду.

Екологічні коридори на регіональному рівні відіграють важливу роль, забезпечуючи зв'язок між ключовими територіями та підвищуючи стійкість природних ландшафтів до негативних впливів. Планування цих коридорів здійснюється на основі природних елементів ландшафту, і їх ширина зазвичай враховує потреби тварин у міграціях та дисперсії.

Регіональна схема екологічної мережі Київщини також передбачає зони перспективного відновлення. Це області, які були пошкоджені або

техногенно перетворені і потребують відновлення. Рекомендується відновлення природних болотних масивів на певних територіях, які не втратили свого природного стану і не мають ефективного господарського використання.

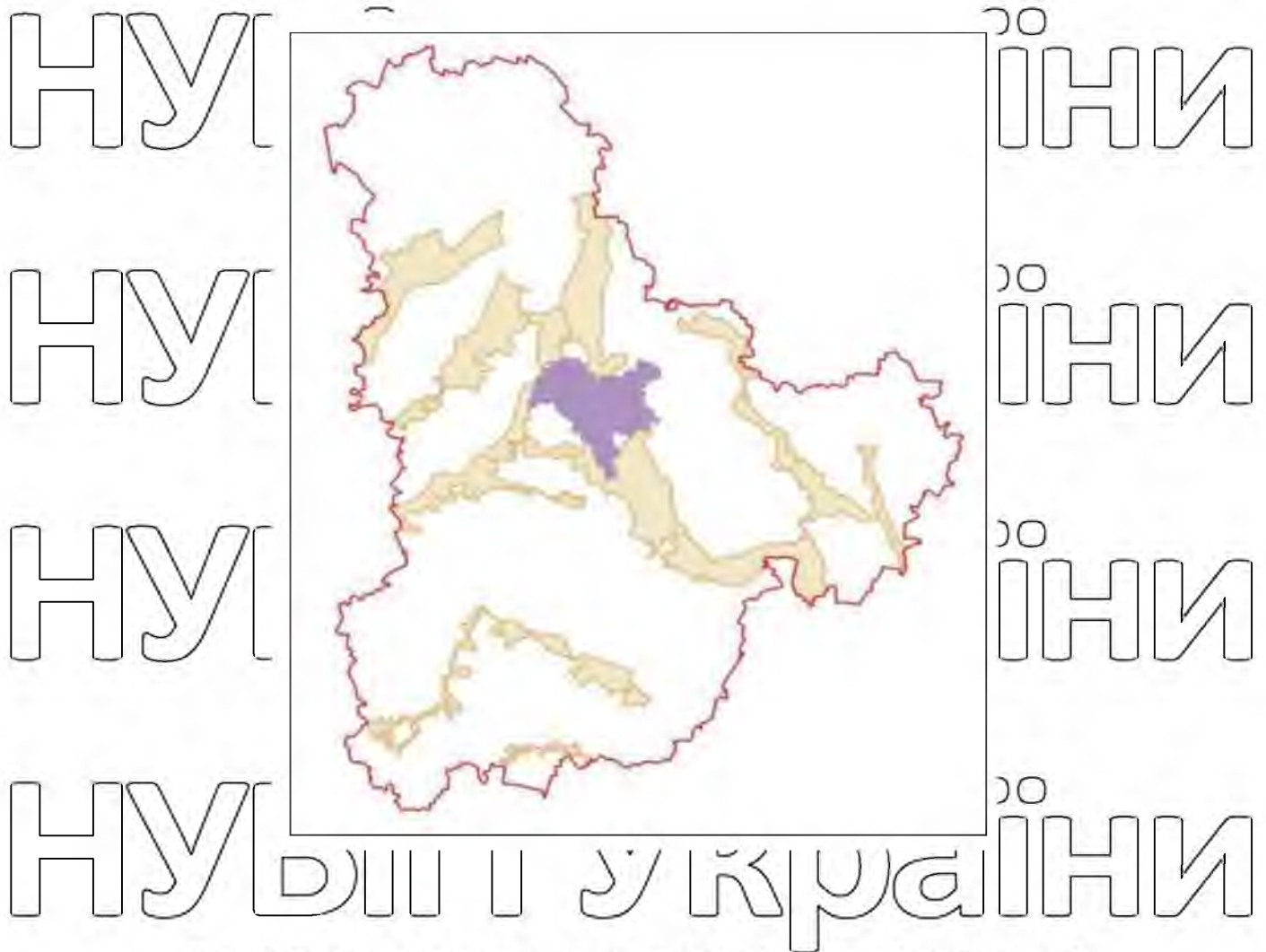

Рис. 3 Складові структурних елементів екологічної мережі
Київського регіону

Джерело: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Regionalna-dopovid-Kyivskoyi-oblasti-u-2021-rotsi.pdf>

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ КИЇВСЬКОГО РЕГІОНУ

3.1. Виявлення основних проблем громад в управлінні земельними ресурсами

Земельні ресурси представляють собою стратегічний компонент природокористування як в Україні, так і у всьому світі. Дана стратегічна складова є досить універсальною, про що свідчить інтенсивність її використання, насамперед, у ролі територіальної локації виробничих об'єктів адміністративних споруд та комунікативних взаємодій для різних галузей, в т.ч. будівництва, промисловості, сухопутного транспорту тощо. Але провідне місце земельні ресурси займають у сільському та лісовому господарстві, оскільки земля одночасно виступає і територіальним ресурсом, і засобом виробництва [44].

Сама земля в ролі основного природного ресурсу використовується мультифункціонально під час ведення господарської діяльності сільськогосподарськими підприємствами. За існуючого природно-ресурсного потенціалу наша держава відноситься до забезпечених країн світу. Доволі вагомим природним ресурсом та пріоритетним компонентом суспільного багатства кожної країни є земля. Близько 27% чорноземів земної кулі розміщені в Україні. Україна займає 5,7% території Європи, її сільськогосподарські угіддя – 18,9%, на рілля припадає 26,9% [48].

Так, основними компонентами у сфері розпорядження земельними ресурсами є їх охорона, раціональне використання та подальше генерування усіх корисних та продуктивних властивостей. Застосування землі як пріоритетного засобу виробництва допустиме протягом довготривалого періоду за умов її експлуатації згідно правил, однак вона не є безмежною у просторі і її неможливо штучно відтворити. Місце землі

в сільському господарстві аргументується унікальною її властивістю, а саме родючістю, яка багатосторонньо впливає на показники сільськогосподарського виробництва. Щодо охорони земель, то дане поняття можна визначити як сукупність економічних, правових, організаційних, та інших факторів, що спрямовані на раціональне використання землі [51]. Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення – це, насамперед, використання земель за призначенням, при якому здійснюється їх охорона, ефективне використання та впроваджується система заходів щодо оптимізації розподілу земельного фонду та запобігання необґрунтованому вилученню земель [52]. Генерування усіх корисних та продуктивних властивостей полягає у якості використання особливостей землі у майбутній господарській діяльності суб'єктами господарювання. Таким чином, утворюється так звана спіраль розпорядження землею та її корисними властивостями, котра описує вплив основних компонентів та їх взаємозв'язок, який виникає під час ведення господарської діяльності (рис. 4).

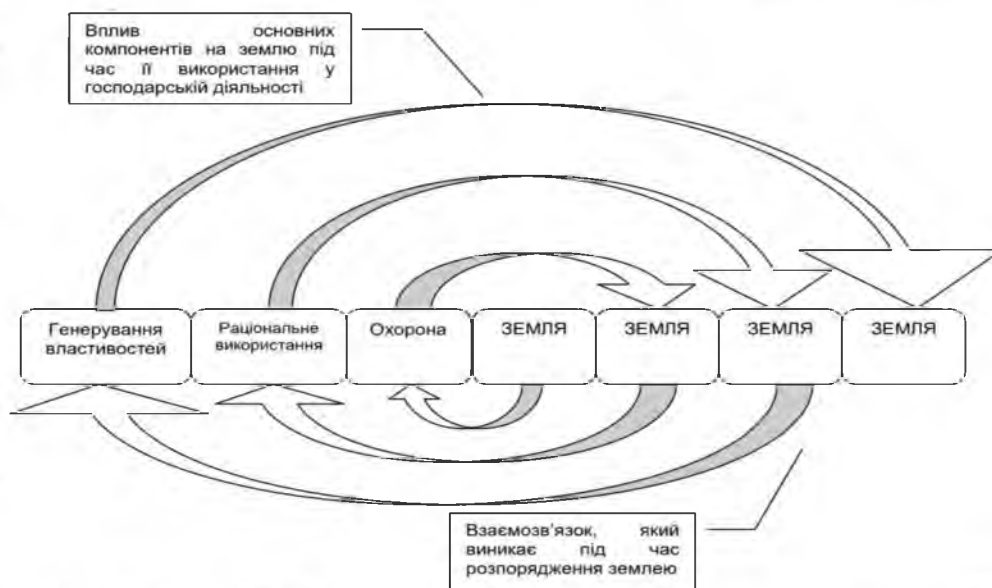

Рис. 4. Спіраль розпорядження землею та її корисними властивостями [54].

Державна політика України в галузі місцевого самоврядування зосереджена на врахуванні інтересів мешканців територіальних громад та передбачає передачу значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування. Ця політика ґрунтується на засадах Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращих світових стандартах у сфері громадських відносин. Уряд визнає підтримку реформи децентралізації як один з своїх пріоритетів, що сприятиме розвитку місцевого самоврядування та економічному зростанню країни в цілому.

На сучасному етапі децентралізації однією з ключових мет перемонії громад є впровадження ефективного механізму управління земельними ресурсами. До основних проблем, з якими стикаються громади у справі управління земельними ресурсами, включають:

Невизначеність меж юрисдикції територіальних громад.

Невідповідність надходжень до місцевого бюджету від плати за землю.

Недостатність інформації про ресурси для здійснення ефективної діяльності.

Забруднення земельних ділянок, включаючи сміття та звалища.

Неспроможність вирішувати проблеми та інтереси громадян, які стосуються земельних питань.

Відсутність пропозицій для залучення інвесторів і розвитку бізнесу.

Нездійснення резервування територій, які мають перспективи для розвитку громад.

Недостатність догляду за меліоративними системами.

Незаконне використання незалісних територій.

Децентралізація призвела до виникнення ряду проблем, пов'язаних із земельними питаннями та взаємовідносинами між громадянами (див. рис.5).

Рис. 5. Основні проблеми громад в управлінні земельними ресурсами

Для вирішення зазначених завдань та ефективного управління земельними ресурсами в територіальних громадах необхідно виконати наступні кроки:

1. Зібрати дані про всі земельні ділянки, які належать до компетенції громади.
2. Створити електронну інформаційну базу даних, де зберігатимуться всі зібрані відомості.
3. Сформувати адресний реєстр і створити електронну картографічну основу для кращої орієнтації на мапі.

4. Провести комплексну ідентифікацію природних ресурсів на цих земельних ділянках.

5. Розробити сучасну схему використання цих земельних ресурсів з урахуванням їх поточних станів.

6. Визначити обмеження та правила використання цих земель, які необхідно впровадити.

7. Розробити плани щодо земельних поліпшень та заходів з охорони цих земель.

8. Розробити схеми просторового планування для кращого використання земельних ресурсів у майбутньому.

9. Провести або коригувати оцінку вартості цих земель з метою обрання належної грошової вартості.

10. Опублікувати розроблені схеми та провести громадські обговорення для забезпечення прозорості та участі громадськості у прийнятті рішень.

3.2 Реформа децентралізації та місцевого самоврядування

Київської області

В результаті реформи децентралізації влади та місцевого самоврядування, проведеної у 2020 році в Київській області, було створено 69 громад. Значна частина з них має значно вищий рівень фінансової стійкості порівняно з середніми показниками по всій Україні. Це можливо

завдяки їхньому географічному розташуванню близько до столиці, Києва.

Тому Київська область володіє найбільшою кількістю громад в Україні, які внесли внески до державного бюджету у вигляді реверсних дотацій, що становить 48% від загальної кількості громад в області. За

обсягом сплачених до державного бюджету реверсних дотацій, громади

Київської області посідають другу позицію, випереджаючи тільки громади Дніпропетровської області.

Однак, не всі громади Київської області мають здатність фінансувати свою роботу в повному обсязі за власними коштами. Тому для підтримки громад з низькими доходами держава застосовує "горизонтальне вирівнювання", що передбачає відбір ресурсів з багатших громад у формі реверсних дотацій та їх перерозподіл на користь бідніших громад у вигляді базових дотацій.

Визначення виду дотації для кожної громади базується на трьох ключових показниках: кількості населення, податкових надходженнях від фізичних осіб та індексі податкоспроможності відповідного бюджету, згідно з Бюджетним кодексом. Наприклад, якщо індекс податкоспроможності знаходиться в межах від 0,9 до 1,1, то громада не сплачує державі гроші і не отримує жодних коштів з бюджету. У разі перевищення індексу 1,1, держава забирає половину зайвих надходжень податку на доходи фізичних осіб.

Якщо індекс менший за 0,9, то держава надає базову дотацію в обсязі 80% суми, необхідної для досягнення значення індексу 0,9. Із загальної кількості 69 громад Київської області, 38% отримують додаткову фінансову підтримку у формі базових дотацій, тоді як практично кожна друга громада віддає свої ресурси менш забезпеченим у формі реверсних дотацій. Це великий успіх для області, оскільки в Україні більшість громад отримує базові дотації, а лише невелика частина сплачує реверсні дотації.

На додаток до міст, інші адміністративні одиниці, такі як селища, теж приносять кошти до державного бюджету. Серед них Гостомельська, Чабанівська, Борщагівська та Козинська громади. Але найбільші суми до бюджету Київської області у 2021 році перерахували Гірська, Борщагівська сільські громади, Вишнева, Боярська та Броварська міські громади.

У 2021 році найбільші базові дотації отримали громади, розташовані на північному сході Київської області, зокрема Коцюбинська, Димерська, Бородянська, Немішаївська селищні громади і міська громада Бучан. Ці п'ять громад отримали близько 45% від усіх базових дотацій, виділених на Київщину в цьому році.

У 2022 році в бюджеті Коцюбинської громади понад 50% коштів виділено на освіту, а понад 17% – на "державне управління", що фактично відображає витрати на оплату адміністративного персоналу. Один з ключових показників оцінки фінансового стану громади - це рівень дотаційності її бюджету. Цей показник розраховується як відношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів загального фонду бюджету територіальної громади з урахуванням дотацій, але без урахування субвенцій з державного бюджету. Цей показник вказує на

ступінь залежності громади від дотацій з державного бюджету. Якщо рівень дотаційності становить 30-50%, то громада вважається фінансово нестійкою, а якщо більше 50%, то це критичний показник. За розрахунками фахівців, у Київській області найменш стійкою до цього показника є Коцюбинська селищна громада з рівнем дотаційності бюджету всього 24%, що найбільше наближене до низького рівня фінансової стійкості. Димерська селищна громада має рівень дотаційності 18%, а Бородянська та Немішаївська громади – по 16%.

3.3. Обґрунтування наукових підходів до використання та охорони земель в Київському регіоні

Узагальнення наукових та аналітичних даних щодо управління земельними ресурсами в Київській області показують, що при розробці наукових методів використання та збереження земель в регіоні необхідно враховувати багато різних факторів. Ці фактори включають політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові, міжнародні, екологічні та демографічні впливи на використання та охорону земельних ресурсів.

Аналіз впливу можливих зовнішніх чинників на використання земельних ресурсів в Київській області виявив основні тенденції за різними аспектами.

У політичному аспекті, пов'язаному із реформуванням земельних відносин на різних рівнях управління, спостерігається залежність від політичних переконань різних політичних груп і посадових осіб, а також недостатній контроль з боку суспільства. Це також супроводжується централізацією повноважень у справах земель і слабкістю місцевого самоврядування. Політичні розмови і дискусії розглядають земельні ресурси не як економічні ресурси, а як політичні питання.

У економічному аспекті відсутність необхідного фінансування для реалізації державної земельної політики є однією з головних проблем.

Також існує неефективний механізм збору платежів за землю, який ґрунтується на спрощених підходах до визначення оподаткованої бази. Кошти, отримані з оплати за землю, не вистачають для розвитку інфраструктури населених пунктів і виконання завдань земельної реформи. Кредитування під заставу землі обмежене, а механізми економічної відповідальності за порушення земельного законодавства та

стимулювання раціонального використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів є неефективними.

Тенденції соціокультурного аспекту зовнішнього середовища можна описати наступним чином: існує відсутність взаємодії між державними установами у сфері земельних відносин, і управління залишається в основному адміністративним; зростає недовіра громадськості до державних інституцій та відсутність її участі у процесах реформування земельних відносин; спостерігається недосконалість та нестабільність інституційної структури органів державного управління у галузі земельних відносин, кадастру та реєстрації прав; кадрова політика слабка, відсутнє міжвідомче співробітництво; відомчі інтереси переважають над суспільними інтересами.

Технологічний аспект характеризується такими факторами та тенденціями: впроваджено Державний земельний кадастр; створені програмно-інформаційні комплекси для системного управління Державним земельним кадастром; активно використовуються ГІС-технології для управління земельними ресурсами; існує кадастрова система та система реєстрації прав на нерухоме майно, які є складними для користування громадянами; дані в цих системах неповні та недоступні для громадськості.

Правовий аспект характеризується наступними факторами та тенденціями: створено розвинене правове поле для забезпечення проведення та прискорення земельної реформи в країні. Це призвело до таких значущих результатів, як відмова від державної монополії на земельні ресурси на користь приватної власності, розвиток ринку землі, впровадження економічних механізмів для управління земельними ресурсами та регулювання земельних відносин тощо. Однак держава недостатньо приділяє уваги питанням підвищення ефективності управління земельними ресурсами і відсутні стратегії та програми

реформування земельних відносин, розвитку сільських територій та агробізнесу; також не були прийняті законодавчі інструменти для стимулювання сталого використання земельних ресурсів. Орендні відносини в частині охорони земель недостатньо регульовані і це загрожує збереженню родючості земельних ресурсів.

Аналіз міжнародних впливових факторів показав недостатнє врахування міжнародних норм та найкращих міжнародних практик у питаннях реформування земельних відносин.

Щодо екологічного компонента, варто відзначити, що сучасний екологічний стан України можна охарактеризувати як кризовий, який склався протягом тривалого періоду через ігнорування природних законів розвитку та поновлення природно-ресурсного потенціалу України.

Особливість екологічного стану полягає в тому, що екологічно критичні ситуації поглиблюються через медико-біологічні, економічні та соціальні довгострокові наслідки Чорнобильської катастрофи. Господарський комплекс спостерігає структурні перетворення, з наголосом на розвиток галузей, які виштовхують найбільше екологічних ризиків. Правові, адміністративні та економічні механізми управління природокористуванням та дотриманням екологічних стандартів залишаються недосконалими, і культура збереження довкілля поширюється повільно.

Тренди в демографічному аспекті зовнішнього середовища включають в себе зменшення чисельності населення та зростання старіння населення. Збільшується частка населення з низьким рівнем доходів, які не досягають прожиткового мінімуму, і ця тенденція ймовірно залишиться і в майбутньому. Основна частина населення має високий рівень освіти, хоча якість освіти може погіршуватися.

Отже, на ефективне використання та охорону земель можуть суттєво впливати різні потенційні зовнішні чинники, включаючи політичні, економічні, соціокультурні, технологічні, правові та екологічні аспекти.

Подані результати аналізу використання земельних ресурсів Київської області служать основою для створення SWOT-матриці. Цей метод допомагає визначити конкурентні переваги, виклики, захищеність і ризики, а також встановити взаємозв'язки між внутрішніми факторами - перевагами та недоліками об'єкта аналізу - і зовнішніми впливами - можливостями та загрозами. Ця методика сприяє розробці науково-методологічних підходів до організації використання земель в Київському регіоні. (табл 9)

Переваги	Недоліки
<p>Просторові фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вигідне географічне розташування (у межах області розташований Київ – столиця України, найбільший діловий, науковий, культурний центр, найпотужніший регіональний ринок); - значний транзитний потенціал та розвинута інфраструктура (через область проходять усі головні транспортні шляхи України – автомобільні, залізничні, повітряні); - багатогалузева економіка (структура економіки області не має домінування якоїсь однієї галузі, є досить диверсифікованою і є менш залежною від зовнішніх ринків, ніж економіка України); - сприятливі умови для ведення сільського господарства (клімат області та структура сільськогосподарських угідь сприятливі для розвитку сільськогосподарського виробництва, а наявність столичного ринку створює умови для збуту продукції); - висококваліфіковані трудові ресурси (в області присутня висококваліфікована робоча сила, кількість якої зростає через міграцію в область із інших регіонів країни та виїзд на проживання у прикиївські райони кваліфікованих кадрів із Києва) 	<p>Просторові фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> - присутність на території області потенційно небезпечних об'єктів (Бортницька станція аерації, Полігон № 5 в с. Підгірці та об'єкт "Укриття") - розділення території області р. Дніпро (додаткові проблеми із доступністю та інтегрованістю в єдиний регіональний рівень усіх районів області); - відсутність природного приросту населення та депопуляція сільського населення (спостерігається депопуляція північних та південно-східних районів області та загалом сільських поселень); - значна протяжність області з півночі на південь (крайні північні та південні райони області знаходяться далеко від Києва і мають низьку доступність до центру області)

<p>Економічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – високий біопродуктивний потенціал ґрунтів області (найпоширенішими серед ґрунтового покриву області є чорноземи, площа яких становить майже 50% площі орних земель); – упровадження принципів сталого землекористування (реалізується Програма охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів Київської області на 2023-2026 роки); – розроблення проєктів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь; – активне впровадження ГІС-технологій у практику управління земельними ресурсами; – використання ринкових інструментів розвитку земельних відносин (продаж земельних ділянок державної та комунальної власності та прав на них – оренда, суперфіцій, емфітевзис); 	<p>Економічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – недосконалий механізм регулювання земельних відносин та землекористування (в області на 01.01.2021 р. Налічується 208,9 га деградованих, 837,8 га малопродуктивних і 878,3 га техногенно забруднених земель, а також 2904,4 га порушених земель); – недостатність фінансового забезпечення виконання заходів з охорони земель; – висока концентрація земельних ресурсів в області (лише 3% сільськогосподарських земель оброблюються виробниками з масивами землі менше 100 га. Найвність великих агрохолдингів обумовлює високу концентрацію земель, що призводить до їх надмірної експлуатації, виснаження); – недостатній обмін відомостями між земельним, містобудівним кадастром та державним реєстром прав, їх технічної інтеграції з іншими кадастрами та інформаційними системами; – низькі темпи продажу земельних ділянок та прав на них (на 01.05.2020 р. продано на земельних торгах 15 земельних ділянок комунальної власності (1,9% від загалу в Україні), площею 2,12 га (1,4%), вартістю 1,8 млн грн (2,2%); прав оренди на 6 земельних ділянок (1,9%), площею 0,43 га (0,1%), вартістю 116,8 тис. грн (1,5%)). – не завершення інвентаризації земель області (на 01.01.2021 р. площа земель населених пунктів, інвентаризацію яких проведено, становила 72,3% від загальної площі; за межами населених пунктів проведено інвентаризацію земель
---	--

	<p>несільськогосподарського призначення на площі, що становить 67,2%);</p> <ul style="list-style-type: none"> – недосконалість механізму розподілу та освоєння надходжень від плати за землю (відсутній механізм диференціації ставок земельного податку та орендної плати за землю. <p>При оренді земельних часток (паїв) переважає натуральна форма оплати. Кошти від плати за землю не мають цільової спрямованості – виконання завдань земельної реформи)</p>
<p>Екологічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розроблена та затверджена Програма охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів Київської області на період до 2026 року; – наявність екологічних норм і нормативів; – здійснення природоохоронних заходів (будівництво та реконструкція протисерійних гідротехнічних споруд, консервація земель, створення позахисних лісових смуг тощо); – дотримання порядку використання та розпорядження землями рекреаційного, історико-культурного, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення 	<p>Екологічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – недостатність фінансового забезпечення виконання заходів з охорони земель; – недоліки у місцевій нормативній базі щодо реалізації екологічної політики та застосування стимулів щодо вкладання інвестицій в охорону й організацію раціонального використання земель області; – неналежне фінансування заходів із охорони земель (упродовж 2012 – 2021 рр. Спостерігається тенденція поступового зменшення фінансування заходів із використання та охорони земель області; у 2013, 2017 рр. кошти на виконання заходів із охорони земель взагалі не виділялись); – зменшення площ окремих категорій земель природоохоронного призначення (площі об’єктів ландшафтних заказників місцевого значення “Обухівський” та “Заплавний” скоротилися більш ніж у 2 та 4 рази відповідно; межі водоохоронних зон встановлено на площі, що становить 0,2% від загалу, прибережних захисних смуг – 5,8%)

<p>Соціальні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – соціальне нормування, регламентування розмірів приватної власності на землю; – виявлення й узгодження суспільних та приватних інтересів і цілей у сфері земельних відносин; – забезпечення реалізації громадянами конституційного права на звернення до місцевих органів влади з земельних питань; – правове забезпечення регулювання земельних відносин на території області 	<p>Соціальні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – низька купівельна спроможність населення; – недостатньо розвинена соціальна інфраструктура, значна диференціація за рівнем забезпечення за районами області; – недостатня кваліфікація кадрів у галузі земельних відносин на місцевому рівні
Можливості	Загрози
<p>Просторові фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – децентралізація влади; – укрупнення адміністративно територіальних одиниць; – включення територій зони відчуження у господарську діяльність 	<p>Просторові фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> продовження воєнного стану в Україні; – уповільнення процесів децентралізації влади
<p>Економічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розроблення і впровадження механізму економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель; – залучення міжнародних фондів та інвестицій у процес удосконалення системи сталого використання та відтворення земельних ресурсів області; – формування й функціонування земельного банку 	<p>Економічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – монополізація ринків, відсутність конкуренції; – недотримання землекористувачами еколого-економічного обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь; – короткостроковість договорів оренди земельних ділянок; – перерозподіл земель сільськогосподарського призначення між різними суб'єктами господарювання неринковим способом

<p>Екологічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – контроль за виконанням ґрунтозахисних, меліоративних заходів зі збереженням родючості ґрунтів у системі агроекологічного моніторингу; – встановлення науково обґрунтованих пріоритетів функціонального використання і збереження біорізноманіття; – удосконалення структури земельного фонду, збільшення площі екологічностабілізуючих угідь; – налагодження та покращення співпраці з міжнародними екологічними фондами 	<p>Екологічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – функціонально незбалансована структура агроландшафтів; – порушення біологічної рівноваги, стабільності агросфери; – зниження родючості ґрунтів внаслідок нерациональної господарської діяльності та негативних природних процесів; – зростання еродованості земель; – порушення екологічної рівноваги у співвідношенні основних видів угідь
<p>Соціальні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – створення ефективної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та соціального забезпечення населення сільських територій; – стимулювання впровадження інвестиційних проектів, що забезпечують вирішення соціальних проблем; – залучення громадськості до процесу забезпечення раціонального й ефективного використання земель області 	<p>Соціальні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> – збереження високого рівня корумпованості та правового нігілізму населення

ВИСНОВКИ

1. З розвитком ринкових перетворень в Україні змінилися і теоретико-правові підходи щодо змісту раціонального використання земель, зокрема, пріоритетним стає не лише економічна доцільність використання сільськогосподарських земель, а, в першу чергу, дотримання екологічних правил їхньої охорони. Водночас, визначені чинним земельним законодавством правові засоби регулювання земельних відносин залишаються неспроможними у контексті вирішення сучасних проблем сільськогосподарського землекористування. За таких умов, правовими критеріями раціонального використання земельних ресурсів повинно бути забезпечення їх не виснажливості та екологічної обритуваності експлуатації при одночасному забезпеченні сталого розвитку, за умови реалізації низки чинників, що обумовлені поєднанням суспільних та приватних інтересів.
2. Основною формою використання земель має бути право власності, що зумовлює особисту зацікавленість в отриманні стабільного прибутку та збереженні і покращенні землі як привабливого інвестиційного ресурсу; здійснення управлінських функцій, пов'язаних з охороною земель, на засадах державно-приватного партнерства, що забезпечить можливість самоконтролю з боку власника за станом та властивостями земель, наявність механізмів стимулюючого та карального характеру, за умови ефективно функціонуючої служби державного контролю в сфері охорони земель. Відповідно, раціональне землекористування в умовах сталого розвитку передбачатиме постійне отримання найбільшої міри життєво необхідних благ за умови підтримання земельних ресурсів у незмінному або покращеному стані.

3. Процес удосконалення системи землеводіння і землекористувань у Київській області на місцевому рівні включає поєднане вирішення такого комплексу соціально-економічних та екологічних завдань:

- Розподіл земель між галузями господарства переглядається з урахуванням відновлення деградованих та низькопродуктивних земель і розміщення великих сільськогосподарських ділянок.

- Встановлення оптимальної системи власності та господарювання на землі, базуючись на агроекологічних характеристиках земель.

- Враховуючи агроекологічний потенціал земель, визначення оптимального співвідношення між рослинництвом і тваринництвом, обсягу сільськогосподарської продукції і оптимальних розмірів земельних ділянок.

- При розробці нових земельних ділянок, враховуючи потреби населення, забезпечення екологічної безпеки та відповідність вимогам щодо виробництва.

- Концентрація земель сільських господарств у місцях з розвинутою інфраструктурою, що допомагає зменшити витрати та сприяє виробничій співпраці.

- Визначення місць для садів на основі існуючої інфраструктури, доступності транспорту та виробничої і соціальної інфраструктури.

- Розробка природоохоронних і екологічних вимог та обмежень у використанні земельних і природних ресурсів.

- Оптимізація розташування сільськогосподарських підприємств та господарств у рамках територіальної організації виробництва з урахуванням агроекологічних характеристик земель.

Забезпечення ефективного розміщення об'єктів переробки сільськогосподарської продукції та інших виробничих підприємств, враховуючи міжгосподарські зв'язки.

- Розробка екологічних вимог, режимів та обмежень для використання земель і природних ресурсів є необхідною.

Запропоновані основні напрями оптимізації землекористування в Київській області на регіональному та місцевому рівнях, упровадження яких дасть можливість сформувати збалансовані системи землекористування та призупинити процеси деградації земель і ґрунтів.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К. : – 2017. – 107 с.
2. Бутенко Є. В. Еколого-економічне забезпечення раціонального використання земельних ресурсів (регіональний рівень) / Є. В. Бутенко, Н. М. Бавровська. – К.: МПБП «Гордон», 2015. – 215 с.
3. Деградація ґрунтів в Україні: точка відліку до нуля. AgroPortal, 2018. URL: <http://agroportal.ua/publishing/lichnyi-vzglyad/degradatsiya-pochvy-v-ukraine-tochka-otscheta-qnulyu/>
4. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Децентралізація дає можливості [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/about>
6. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними : Постанова від 7 червня 2017 р. No 413. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення : 10.08.2023).
7. Дорош Й. М. Розвиток землевпорядної науки в Україні: історія, сучасність, перспективи [Електронний ресурс] / Й. М. Дорош, А. Г. Мартин, І. О. Новаковська // Вісник аграрної науки : укр. наук.-теор. журн. / Нац. акад. агр. наук України. – Електронні текстові дані. –

Київ : НААНУ, 2021. – Вип. 4 (817). – С. 67–76. –Режим доступу:

https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2021_04_09.pdf

8. Дороні й., Ібатулін Ш, Фарнапслський А, Сакалів С., Харитоненко Р (2023). Роль землеустрою у процесі економічної модернізації України. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель, 0(2), 15-25.

doi:<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2023.02.02>

9. ЄС розпочинає Програму підтримки прозорого управління земельними ресурсами в Україні, АгроПоліт, 17 05 2018. Available:

<https://agropolit.com/news/8349-yes-rozpochinaye-programu-pidtrimki-prozorogo-upravlinnya-zemelnimi-resursami-v-ukrayini>.

10. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

11. Закон України Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та

адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-p#Text>

12. Земельний довідник України 2020 – база даних про земельний фонд країни. 2020. AgroPolit.com. URL:

<https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelniy-dovidnik-ukrayini--bazadanih-pro-zemelniy-fond-krayini>.

13. Земельні аукціони. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://torgy.land.gov.ua/auction>, вільний (дата звернення: 16.08.2022).

14. Ібатулін Ш.І., Аврамчук Б.О. класифікація сучасних проблем

землеустрою, що виникли у процесі земельної реформи. Землеустрій,

кадастр і моніторинг земель. № 4, 2019. DOI: <https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.04.02>

15. Ковальчук, І. П., Гунько, Л. А., Мартин, А. Г. (2020). Система

показників бонітування ґрунтів України: використання у землеустрої та землеоціночній діяльності: монографія.

16. Кубах С. Ефективне управління земельними ресурсами – інструмент економічного розвитку територіальних громад [Електронний ресурс] / Сергій Кубах. – 2019. – Режим доступу до ресурсу:

https://kse.ua/wpcontent/uploads/2019/06/Kubakh_06March_2019.pdf

17. Купріянич І. П., Мельник Д. М., Сацота В. А. Інституційний підхід до планування розвитку системи землекористувань територій територіальних громад. Інвестиції: практика та досвід. 2018. No 16. С. 25–30.

18. Купріянич І.П. Науково-методологічні засади формування екологобезпечних аграрних землеводіль і землекористувань. Монографія – К. : ФОП Гуляєва В.М., 2021. – 380с.

19. Ладиченко В.В. Екологічна політика і право ЄС: Навчальний посібник / В.В. Ладиченко, І.В. Гиренко, Л.О. Головка, В.А. Вітів. – К.: Видавничий центр НУБІП України. 2019. – 363 с.

20. Методика проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення : керівний нормативний документ / За ред. Яцука І. П., Балюка С. А. – 2-ге вид., допов. – Київ, 2019. – 108 с.

21. Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування. URL:

http://pledg.org.ua/wpcontent/uploads/2019/05/MP-CEO_web.pdf

22. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / за заг. ред. Ш. І. Ібатулліна. Київ:

Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України" 2012. 52 с.

23. Наукові засади вирішення проблем землеустрою сільських територій на основі геоінформаційно-картеграфічного моделювання параметрів землекористування : монографія: монографія / Ковальчук І. П., Євсюков Т. О., Мартин А. Г., Тихенко Р. В., Опенько І. А., Атаманюк О. І., Дем'янчук І. П., Ліщук Н. І., Патиченко О. М./ За ред. І.П. Ковальчука – К.: Медіформ, 2016. – 158 с.

24. Офіційний сайт «Адміністративно-територіальний устрій України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://atu.decentralization.gov.ua/#mapa>

25. Охорона довкілля та громадяни України. Дослідження практик, цінностей та суджень, травень 2018. URL:

<http://www.rac.org.ua/uploads/content/481/files/envportraitpollreport2018.pdf>

26. Паспорт Київської області. Режим доступу:

<https://koda.gov.ua/kiiivshhina/pro-oblast/pasport-kyivskoyi-oblasti/>

27. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL:

<https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>

28. Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад : Розпорядження Кабінету Міністрів України

від 31 січня 2018 р. № 60-р [Електронний ресурс] // Уряд. портал.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npaz/pitannya-peredaci-i-1>

29. Пілічева М. О. Аналіз ринку продажу прав на земельні ділянки на конкурентних засадах в Харківській області [Електронний ресурс] /

М. О. Пілічева, Т. В. Анопрієнко, Л. О. Маслій // Комунальне

господарство міст : наук.-техн. зб. // Харків, нац. ун-т міськ. госп-ва

ім. О. М. Бекетова. – Електронні текстові дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – Вип. 3 / (149). – С. 126–132. – (Серія «Технічні науки та архітектура»). – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/231744037.pdf>

30. Практичний інструментарій 2.0 із управління земельними ресурсами: на шляху до розширення повноважень громад / за ред. С. Кубаха. Проект "АГРО", 2021. 88 с.

31. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин [Електронний ресурс]: Закон України від 28 квітня 2021 р. No 1423-IX. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#>

32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель [Електронний ресурс]: Закон України від 17 червня 2020 р. No 711-IX. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>

33. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України від 17 червня 2020 року No 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>.

34. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони [Електронний ресурс]: Закон України від 18 травня 2021 р. No 1444-IX. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-20#Text>

35. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України [Текст]: Закон України від 23.03.2000 р. No 1602 / Офіційний Вісник України. – 2000 р. – No 16.

36. Про державні цільові програми Закон України від 18.03.2004 р. No 1621-IV. [Електронний ресурс] // Сайт: Верховна Рада України.

Законодавство України.

URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1621-L5>

37. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>

38. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-rozroblennya-ovnlennya-vnesennya-zmny-tazatverdzhennya-mistobudivnoyidokumentaciyi-926-010921>

39. Про затвердження Порядку формування концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади: проект наказу Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronnikonsultatsiyi-z-gromadskistyuu/proekt-nakazu-minregionu-prozatverdzhennya-poryadku-formuvannya-konceptcziyi-integrovanozorozvytku-terytoriyi-terytorialnoyi-gromady>

40. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.: Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI [Електронний ресурс] // Сайт: Верховна Рада України.

Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>

41. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. Відомості Верховної Ради, 2019. № 16. Ст.70.

42. Про охорону земель: Закон України 962-IV, за ред. від 18.12.2017 р. [Електронний ресурс] // Сайт: Верховна Рада України

43. Проблеми правового забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні : монографія / за ред. проф. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. 320 с.

44. Програма використання й охорони земель та інших природних ресурсів на тери- торії Бучанської міської ради Київської області на 2019-2028 роки / Розробник програми: Державна екологічна академія

післядипломної освіти та управління Мінприроди України, затверджена рішенням Бучанської міської ради № 2647-49- VII від 29.11.2018 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Бучанської міської ради. URL: <http://www.bucha-rada.gov.ua/decision-city-council>

45. Проект програми Комплексного відновлення та розвитку території Київської області на 2023-2027 роки

46. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Київської області у 2021р.

47. Ринок землі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zucke.com.ua/blog/ryнок-zemli>, вільний (дата звернення: 16.08.2022).

48. Розвиток земельних відносин в умовах глобалізації: монографія / Данкевич В. Є. – Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. – 392 с.

49. Розпорядження кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7062022-p#Text>

50. Розробка комплексних планів : посібник для громад / за ред. С. Кубаха. Проект "АГРО", 2022. 87 с.

51. Сава А. Управління земельними ресурсами сільських територій в

умовах децентралізації / Андрій Сава, Борис Сидорук, Роман
Волонин // Економічний дискурс. – 2019. – Випуск 3. – С. 24-36.
doi: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2019-3-3/>

52. Соціально-економічне становище Київської області за 2021 рік:

статистичний бюлетень. Київ : Головне управління статистики у
Київській області, 2022. 81 с.

53. Територіально-просторове планування базові засади теорії,
методології, практики : монографія / за заг. ред. А. М. Третяка. Біла
Церква : ТОВ "Білоцерківдрук", 2021. 142 с.

54. Третяк А. М. Теоретичні засади розвитку сучасної системи
землекористування в Україні [Електронний ресурс] / А. М. Третяк, В.
М. Третяк // Агросвіт : наук. фах. вид. / Дніпр. держ. агр.-екон. ун-т.
– Електронні текстові дані. – Дніпро : ТОВ «ДСК-центр», 2021. –

Вип. 1–2. – С. 3–11. – Режим доступу: [http://www.agrosvit.info/pdf/1-](http://www.agrosvit.info/pdf/1-2-2021/2.pdf)

[2-2021/2.pdf](http://www.agrosvit.info/pdf/1-2-2021/2.pdf)

55. Управління земельними ресурсами : навч. посіб. / уклад. А. С. Попов
; Миколаївський національний аграрний університет. – Миколаїв
МНАУ, 2022. – 214 с.

56. Управління земельними ресурсами : навч. посібник / за заг. ред.
І. В. Кошкалди. Харків : Смугаста тип., 2018. 368 с.

57. Уряд передав 1,46 млн га землі за межами населених пунктів у
власність 659 ОТГ [Електронний ресурс] // Портал

“Децентралізація”. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/103813>.

“Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку
земельних від-носин в Україні на період до 2020 р.”: Розпорядження
Кабінету Міністрів України від 17.06. 2009 р. № 743-р [Електронний
ресурс] // Сайт: Верховна Рада Украї-ни. Законодавство України.

URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/743-2009-%D1%80>

58. Dorosh O., Fomenko V., Kupriyanchik I., Svyrydova L. Financial and economic mechanism as a universal instrument for transfer of land use to the model of sustainable development. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2019. № 2. С. 13–22.

59. EU policy, strategy and legislation for 2020 environmental, energy and climate targets [Electronic resource]. - Access mode: https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/overall-targets/2020-targets_en

60. FAO and UNCCD. Technical Guide on the Integration of the Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security into the Implementation of the United Nations Convention to Combat Desertification and Land Degradation Neutrality. FAO, Rome and UNCCD, Bonn. 2022. URL: <https://doi.org/10.4060/cb9656en>

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України